

Journalisters säkerhet – En kunskapsöversikt

Mediemyndigheten

Titel: Journalisters säkerhet – En kunskapsöversikt

Utgivare: Mediemyndigheten

Författare: Oscar Björkenfeldt

Telefon: 08-580 070 00

E-post: registrator@mediemyndigheten.se

Förord

Fakta skymms, den fria journalistiken föraktas, det demokratiska samtalet hämmas, röster tystas, mediemångfalden inskränks.

Näthat, trakasserier och hot mot journalister utgör inte bara angrepp på individen, den enskildes yttrandefrihet och den oberoende journalistiken i stort. I förlängningen har hat och hot mot journalister en skadlig inverkan på demokratin och hela samhället som sådant.

I Mediemyndighetens arbete för ett öppet och tryggt medielandskap följer vi frågor som rör journalisters säkerhet i Sverige. Vi för löpande dialoger med nationella aktörer som arbetar för att stärka skyddet för, och ger stöd till, utsatta journalister.

Som en grund för detta arbete har vi beställt denna kunskapsöversikt som författats av Oscar Björkenfeldt, fil dr i rättssociologi. Rapporten bygger på internationell och inhemsk forskning samt annan relevant litteratur i ämnet och belyser journalisters utsatthet både i Sverige och internationellt. Den avslutas med rekommendationer för det fortsatta arbetet med journalisters säkerhet. Analysen och rekommendationerna är författarens egna, och tanken är att de ska kunna bidra till en fortsatt diskussion om åtgärder som kan föra arbetet med journalisters säkerhet framåt.

Kunskapsöversikten visar tydligt att hot och trakasserier, med syfte att undergräva journalisters säkerhet, trovärdighet och yrkesutövning, är ett allvarligt och växande problem i Sverige och i världen. Fenomenet kan få långsiktiga konsekvenser för både den journalistiska friheten och det demokratiska samtalet. Författarens slutsatser är bland annat att det behövs tydligare riktlinjer och prioriteringar inom rättsväsendet när det gäller hur anmälningar om hot och trakasserier mot journalister ska hanteras. Här betonas också behov av tydliga skyddsstrukturer för redaktionellt arbete med en större bredd av skyddsåtgärder, exempelvis psykosocialt stöd. Ett bättre skydd för frilansare efterfrågas också.

En ökad medie-och informationskunnighet för att bland annat stärka allmänhetens förståelse för journalistikens demokratiska roll är ytterligare en rekommendation. Inom detta område bidrar Mediemyndigheten genom att verka, och samordna det nationella arbetet, för medie- och informationskunnighet i befolkningen.

Mediemyndighetens mål är ett öppet och tryggt medielandskap. På en rad olika områden slår vi vakt om yttrandefrihet, mediemångfald, ansvarsfulla aktörer och medvetna medieanvändare. Journalisters säkerhet är en central fråga i detta arbete.

Jan-Olof Lind
Generaldirektör

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	6
<i>Uppdraget</i>	6
<i>Vad menas med digitala trakasserier?</i>	7
Metod	9
<i>Systematisk litteraturöversikt</i>	10
Planering av sökning	11
Söka, identifiera och organisera artiklar	12
Extrahera och värdera materialet	12
<i>Kartläggning av nationell och europeisk litteratur</i>	13
Systematisk litteraturöversikt	15
<i>Online-trakasserier och dess effekt på journalisters arbete och hälsa</i>	16
Sammanfattning av resultat	19
<i>Kön och genusrelaterade trakasserier</i>	20
Sammanfattning av resultat	22
<i>Digitala trakasserier som strategiska angrepp på journalistik</i>	23
Sammanfattning av resultat	26
<i>Institutionella perspektiv och rättsligt skydd</i>	27
Sammanfattning av resultat	30
Kunskapsöversikt: Nationella och europeiska perspektiv på journalisters säkerhet	32
<i>Nationellt perspektiv: Journalisters säkerhet i Sverige</i>	33
Medieklimatet och journalisters utsatthet	33
Omfattningen av journalisters utsatthet	35
Kön, etnicitet och andra faktorer som påverkar utsatthet	36

Konsekvenser för arbetsliv och journalistisk frihet	37
Stödstrukturer och journalisters förtroende för rättsväsendet	37
Vilka står bakom hoten och trakasserierna?	38
Insatser för att stärka journalisters säkerhet	38
Skärpt straffrättsligt skydd för journalister	41
Straffrättsliga gråzoner vid hot och trakasserier mot journalister	42
Polisens roll i att skydda journalister	44
<i>Europeiskt perspektiv:</i>	
<i>EU:s åtgärder för journalisters säkerhet</i>	46
EU:s ramverk för skydd av journalister – Policy och riktlinjer	46
Översikt av hot och trakasserier mot journalister inom EU	47
Könsbaserat våld och digitala hot mot journalister i Europa	49
Nationella och EU-koordinerade insatser för journalisters säkerhet	50
Rättsliga och politiska åtgärder – Från rekommendationer till lagstiftning	51
Ny lagstiftning för att stärka mediefriheten	53
 Sammanfattning och avslutande reflektioner	 56
<i>Rekommendationer för framtida arbete</i>	59
Förbättrad rättstillämpning och straffrättsliga insatser	59
Stärkt arbetsgivaransvar och arbetsrättsliga insatser	60
Psykosocialt stöd som en central del av arbetsmiljöansvaret	61
Förändrade normer och ökad medvetenhet om påtryckningar mot journalister	62
Avslutande reflektion	63
 Referenser	 65

Inledning

Journalisters säkerhet och pressfrihet är grundläggande pelare i ett demokratiskt samhälle. Under de senaste åren har dock hot, hat och andra former av trakasserier blivit ett växande problem för yrkeskåren. Detta påverkar inte bara journalisters arbetsvillkor utan riskerar även att gradvis undergräva den fria och oberoende journalistikens roll. Därigenom utgör dessa angrepp ett direkt hot mot yttrandefriheten och det offentliga samtalet, vilket gör frågan om journalisters skydd och trygghet till en av vår tids mest angelägna samhällsutmaningar.

Problematiken är komplex, relativt ny och spänner över flera områden. Med framväxten av en alltmer mångfasetterad och digital mediesfär har villkoren och riskerna för journalister förändrats i grunden. Angreppen sker numera inte enbart i fysiska miljöer utan har till stor del förflyttats till den digitala sfären, där hot och trakasserier snabbt kan spridas och nå en bred publik. Detta skapar nya utmaningar, både för journalister som måste navigera i denna verklighet på individnivå och för institutioner som bär ansvaret att skydda det fria ordet samt säkerställa pressfriheten och journalisters trygghet.

För att möta dessa utmaningar krävs en djupare förståelse av hotbilden och de strukturella faktorer som bidrar till journalisters utsatthet. Samtidigt är det avgörande att identifiera och utveckla åtgärder som kan stärka skyddet och skapa en tryggare arbetsmiljö för journalister. Genom att lyfta frågan om journalisters säkerhet till en central plats i det offentliga samtalet förbättras förutsättningarna för att skydda inte bara de drabbade individerna, utan även den demokratiska processen som helhet.

Uppdraget

Mediemyndigheten har sedan maj 2024 i uppdrag att följa frågor som rör journalisters säkerhet i Sverige och föra dialog med nationella aktörer som arbetar för att stärka skyddet för journalister och som ger stöd till utsatta journalister.

Mediemyndigheten har beställt denna kunskapsöversikt för att ge en överblick av det aktuella läget och de utmaningar journalister möter, med

särskilt fokus på hot och hat riktat mot dem, samt de juridiska och samhällseliga initiativ som har vidtagits för att förbättra situationen. Kunskapsöversikten ska bidra med en tydlig lägesbild som kan vägleda myndighetens framtida arbete. Rapporten har tagits fram av Oscar Björkenfeldt, fil. dr. i rättsociologi vid Göteborgs universitet. Analysen samt de reflektioner och förslag som presenteras är författarens egna.

Rapporten är disponerad i två huvudsakliga delar. Den första delen utgör en systematisk litteraturöversikt av den vetenskapliga, referentgranskade forskningen om digitala trakasserier mot journalister, med fokus på internationell kontext. Den andra delen är bredare till sin karaktär och omfattar en mer explorativ genomgång av utredningar, policyinitiativ och andra relevanta dokument, både på nationell och europeisk nivå. Syftet med denna uppdelning är att kombinera vetenskaplig fördjupning med en bredare lägesbild av praktiska och institutionella insatser, för att ge en sammansatt och relevant kunskapsbas i frågan.

Vad menas med digitala trakasserier?

Eftersom begreppet digitala trakasserier är centralt för rapporten, introduceras det redan här före den systematiska litteraturöversikten. Syftet är att klargöra hur termen används i olika forskningssammanhang och varför vissa begrepp prioriteras i analysen. Detta avsnitt ger därmed en begreppslig ram som underlättar förståelsen av de senare avsnittens innehåll. Det är viktigt att notera att digitala trakasserier utgör en del av ett bredare spektrum av påtryckningar mot journalister. Utöver hot och hat förekommer även andra typer av angrepp – exempelvis rättsliga trakasserier i form av strategiska stämningar för att tysta kritiska röster (SLAPPs), samt också våld vid demonstrationer, smutskastningskampanjer, statlig övervakning, offentliga attacker från politiker samt könsbaserade trakasserier online. Dessa former behandlas mer ingående i den nationella och europeiska kunskapsöversikten (grå litteratur) längre fram i rapporten.

I Sverige används ofta begreppen "hot och hat" eller "näthat" för att beskriva angrepp riktade mot journalister i digitala miljöer. Dessa termer är breda och kan vara svårdefinierade, då deras innebörd varierar beroende på kulturella, kontextuella och individuella tolkningar. Internationellt används i stället termen online harassment, som på svenska kan översättas till digitala trakasserier eller nättrakasserier. Inom journalistisk forskning omfattar detta beteenden som i andra arbetsmiljöer skulle

kunna definieras som mobbning, våld, övergrepp eller aggressiva handlingar. Begreppet inkluderar allt från subtila trakasserier, såsom osakliga ifrågasättanden och skrämmande kommentarer, till explicita hot om våld eller andra allvarliga angrepp.

Denna bredd och komplexitet gör det svårt att enas om en enhetlig definition, vilket i sin tur försvårar både forskningen och utvecklingen av effektiva strategier för att hantera problemet. Regelrätta hot, som innebär uttryckliga intentioner att skada eller tysta en journalist, utgör en särskilt allvarlig dimension av problematiken. Dessa hot kan också förstärkas av mer subtila former av trakasserier, vilket skapar en kumulativ effekt som underminerar journalisters professionella förmåga och välbefinnande.

Mot denna bakgrund har den amerikanska forskaren Kaitlin C. Miller (2023) föreslagit en bredare och mer inkluderande definition av digitala trakasserier. Hon beskriver dem som "oönskade kränkande beteenden" – en formulering som inkluderar allt från, i rättslig mening, milda till allvarliga kränkningar. Genom att använda termen "oönskade" betonas offrets roll i att avgöra vad som upplevs som trakasserande eller obehagligt. Denna definition gör det möjligt att fånga in både explicita hot och subtila trakasserier som annars riskerar att förbises.

Ett sådant förhållningssätt är centralt för att synliggöra den mångfald av beteenden som påverkar journalisters trygghet och arbetsförmåga. Genom att inkludera både gärningsmannens handlingar och offrets upplevelser ger Millers definition en mer nyanserad förståelse av problematiken. I denna rapport används konsekvent termerna *digitala trakasserier* och *nättrakasserier* för att beskriva fenomenet i den internationella forskningen, medan *hot* och *hat* eller liknande terminologi används i den nationella och europeiska översikten.

Metod

Kunskapsöversikten inkluderar följande två delar:

- 1) En systematisk litteraturöversikt över den engelskspråkiga vetenskapliga och referentgranskade litteraturen med fokus på digitala trakasserier mot journalister.
- 2) En bredare kunskapsöversikt baserad på nyckelordsbaserade sökningar efter relevanta utredningar, rapporter, projektinitiativ och liknande, både på nationell och europeisk nivå. Detta inkluderar granskning av så kallad grå litteratur, såsom svenska och europeiska myndighetsrapporter, policyinitiativ, fackliga och branschspecifika åtgärder samt analyser från relevanta forsknings- och civilsamhällsorganisationer.

Den systematiska litteraturöversikten erbjuder en tydlig och transparent metod för att kartlägga det internationella vetenskapliga kunskapsläget. Genom att fokusera på referentgranskade publikationer säkerställs att endast forskning av hög vetenskaplig kvalitet inkluderas. Samtidigt är det viktigt att notera att denna typ av översikt sällan berör de specifika svenska förhållandena. För att komplettera detta genomfördes därför även en mindre strukturerad kunskapsöversikt.

Utöver de två huvudsakliga metoderna har samtal förts med relevanta aktörer i Sverige för att fördjupa förståelsen av pågående initiativ och projekt som ännu inte resulterat i publicerade rapporter eller dokumentation. Genom dialog med Svenska Journalistförbundet, Utgivarna och en representant från rättsväsendets arbete med demokratibrott, med särskilt fokus på journalisters utsatthet, har ytterligare perspektiv tillförts som annars riskerat att förbises i en ren litteraturbaserad översikt.

Systematisk litteraturöversikt

En systematisk litteraturöversikt är en metod som syftar till att samla in, analysera och sammanställa vetenskapliga studier inom ett specifikt område eller utifrån en given frågeställning. Det är en strukturerad och metodisk process för att kartlägga det aktuella kunskapsläget genom en systematisk insamling och granskning av relevanta vetenskapliga publikationer.

I denna studie har insamlingen av vetenskapliga publikationer gjorts genom sökningar i databasen Scopus, som är en av de mest etablerade och välrenommerade plattformarna för vetenskapliga artiklar och litteratur. Processen har följt en strukturerad metodik baserad på de tre steg som Tranfield m.fl., (2003) beskriver i *Towards a Methodology for Developing Evidence-Informed Management Knowledge by Means of Systematic Review*. Dessa steg inkluderar: **(a)** planering, **(b)** sökning, identifiering och organisering av publikationer, samt **(c)** extrahering och värdering av data.

Varje steg i processen har inneburit noggranna överväganden, bland annat rörande sökstrategier, nyckelord och kriterier för att avgöra vilka publikationer som skulle inkluderas eller exkluderas. På så sätt säkerställs en metodisk och transparent hantering av materialet. Hur Tranfields metod tillämpats inom denna studie beskrivs mer detaljerat i de följande avsnitten.

Planering av sökning

Denna kunskapsöversikt fokuserar på hot, hat och trakasserier riktade mot journalister, med särskild tonvikt på hur detta påverkar deras säkerhet, arbetsvillkor, yttrandefrihet, hälsa samt det institutionella och sociala stödet de har tillgång till. Vidare undersöks om och hur specifika grupper, exempelvis baserade på kön eller etnicitet, möter särskilda hinder i sin möjlighet att fritt utöva sitt journalistiska arbete.

Översikten bygger på en kombination av systematiska och riktade litteratursökningar. En central avgränsning är att den systematiska genomgången av vetenskapliga publikationer begränsas till expertgranskade tidskrifter skrivna på engelska. Svenska publikationer inkluderas i den mån de bedöms relevanta, men eftersom vetenskapligt granskad forskning på svenska är begränsad, omfattar denna del huvudsakligen rapporter, myndighetsdokument och grå litteratur. Grå litteratur på engelska med koppling till EU:s arbete ingår också, eftersom den kan bidra till att belysa den europeiska kontexten och ge en bredare förståelse av ämnet.

Doktorsavhandlingar utgör ett undantag då de uppfyller vetenskapliga krav, men ingår inte i den systematiska litteraturöversikten. Översikten syftar dock till att även inkludera annan relevant forskning och grå litteratur som faller utanför de strikt systematiska sökningarna, för att ge en mer heltäckande bild av kunskapsläget.

Söka, identifiera och organisera artiklar

Den digitala utvecklingen och sociala mediers ökade inflytande har förändrat både informationsspridning och det offentliga samtalet, vilket i sin tur har påverkat journalisters arbetsvillkor och säkerhet. Frågor kopplade till hot och trakasserier mot journalister rör flera forskningsfält, från medie- och kommunikationsvetenskap till rättssociologi och politiska studier. Centrala teman inkluderar hur digitala plattformar påverkar journalistisk frihet, hur algoritmiska logiker och populistiska samhällsströmmar kan förstärka en hotfull samtalston samt hur privata aktörers ansvar och reglering av digitala miljöer påverkar journalisters utsatthet. Ambitionen med denna översikt är att ge en bred och uppdaterad bild av forskningsläget kring hot och trakasserier mot journalister samt de yttrandefrihetsutmaningar som den digitala utvecklingen medför.

Med tanke på att detta ämne berör forskning från flera discipliner har det varit nödvändigt att använda tvärvetenskapliga databaser. Sökningarna har därför genomförts i Scopus, en internationell forskningsdatabas som indexerar över 23 500 referentgranskade tidskrifter av hög kvalitet. Databasen för vetenskapliga publikationer Web of Science har valts för att säkerställa att den inkluderade forskningen håller en hög akademisk standard och för att möjliggöra en bred genomgång av internationella publikationer, särskilt peer-reviewed, det vill säga expertgranskade, artiklar på engelska.

Vid sökning av vetenskapliga publikationer användes Boolean-sökmetodik, där nyckelord kombinerades med sökoperatörer (AND, OR, NOT) för att precisera och avgränsa urvalet. Söksträngarna utvecklades genom en iterativ processanalys av olika sökord och kombinationer för att säkerställa att de fångade relevanta studier.

Extrahera och värdera materialet

För att identifiera relevant forskningslitteratur genomfördes sökningar i Scopus, där söksträngarna utformades för att inkludera publikationernas titlar, sammanfattningar och nyckelord. Söksträngen, eller söktråden, utgör en specifik kombination av sökord och logiska operatörer (såsom AND/OR) som används för att styra vilka träffar databasen genererar. Genom att till exempel ange att både "online harassment" och "journalists" ska förekomma i en publikation, kan sökningen avgränsas och riktas mot relevant forskning. För att ytterligare förfina urvalet avgrän-

sades sökningen med hjälp av kriterier som publikationsår, språk och dokumenttyp, i syfte att säkerställa att endast aktuella och relevanta studier inkluderades. Följande söksträng användes i rapporten:

(TITLE-ABS-KEY ("online harassment") AND TITLE-ABS-KEY ("journalists" OR "journalism")) AND PUBYEAR > 2013 AND PUBYEAR < 2025

Den initiala sökningen resulterade i 69 publikationer. Den relativt avgränsade söksträngen motiveras av att studien genomförts av en forskare med djupgående kunskap inom fältet, baserat på en nyligen genomförd avhandling inom ämnet. Genom denna expertis har en mer riktad och effektiv sökning kunnat genomföras, där kompletterande material har identifierats utifrån tidigare forskning och etablerad insikt i litteraturen. Därmed har sökstrategin balanserat en systematisk metod med forskarens ämneskunskap, vilket säkerställer att relevanta studier inkluderas utan att generera ett överflöd av irrelevanta träffar.

I nästa fas genomfördes en djupare granskning av artiklarnas fullständiga texter för att säkerställa deras direkta relevans för kunskapsöversiktens syfte. Denna genomgång resulterade i att vissa publikationer exkluderades, medan fler relevanta studier tillkom genom manuella sökningar, granskning av referenslistor samt spårning av citeringar i centrala artiklar. Det slutliga urvalet omfattade därmed 61 artiklar.

Kartläggning av nationell och europeisk litteratur

För kartläggningen av nationell och europeisk litteratur tillämpades ett mindre systematiskt tillvägagångssätt än vid den systematiska litteraturöversikten. Som tidigare nämnts är det vanligt att systematiska sökningar kompletteras med mer riktade manuella sökningar för att fånga upp relevant material som annars kan förbises. I denna studie har detta resulterat i ytterligare ett 40-tal relevanta, men ej referentgranskade, publikationer.

De manuella sökningarna genomfördes med hjälp av olika söktermer i sökmotorer som Google Scholar, men framför allt genom riktade sökningar på myndigheters och organisationers hemsidor. Vidare har referenslistor i rapporter och relevanta publikationer analyserats för att identifiera ytterligare litteratur. Utöver detta har kontakt tagits med relevanta aktörer inom området för att säkerställa att viktiga studier inte har förbisetts.

Majoriteten av de inkluderade publikationerna består av myndighetsrapporter, avhandlingar, bokkapitel, statliga utredningar och rapporter från civilsamhällesorganisationer. I den europeiska delen av kunskapsöversikten har även EU-rapporter, policyinitiativ och analyser från internationella organisationer inkluderats. Genom att kombinera nationell och europeisk grå litteratur skapas en mer heltäckande bild av de insatser, utmaningar och policyutvecklingar som rör journalisters säkerhet och yttrandefrihet.

Systematisk litteraturöversikt

De 61 artiklar som inkluderades i det slutliga urvalet för den systematiska litteraturöversikten har analyserats i fulltext och kategoriserats i olika forskningsteman. Det bör dock noteras att flera artiklar berör mer än ett tema, vilket innebär att vissa studier kan förekomma i flera av de identifierade kategorierna. Följande teman har identifierats och utgör grundstrukturen för denna litteraturöversikt (antalet artiklar inom varje tema anges inom parentes):

- Online-trakasserier och dess effekt på journalisters arbete och hälsa (24)
- Kön och genusrelaterade trakasserier (24)
- Digitala trakasserier som strategiska angrepp på journalistik (15)
- Institutionella perspektiv och rättsligt skydd (17)

Nedan presenteras en genomgång av respektive forskningstema, inklusive en sammanfattning av de huvudsakliga resultaten.

Online-trakasserier och dess effekt på journalisters arbete och hälsa

24 granskade publikationer

Det första temat i denna litteraturgenomgång behandlar de psykologiska och emotionella konsekvenserna av digitala trakasserier mot journalister. Studierna är eniga om att dessa trakasserier har en negativ inverkan på journalisters mentala och emotionella hälsa, oavsett ålder, kön eller land (Sammut m.fl., 2023). Forskningen identifierar en rad påfrestande effekter, däribland känslor av sorg, ilska, rädsla, ångest, självförakt, skuldkänslor, isolering, ensamhet, utbrändhet och sömnlöshet (Adams, 2018; Binns, 2017; Blanco m.fl., 2022; Carlson & Witt, 2020; de Jong & Kotišová, 2024; Heckman m.fl., 2022; Kantola & Harju, 2023; Lee & Park, 2024; Obermaier m.fl., 2018; Park & Lee, 2024; Riives m.fl., 2021; Sarikakis m.fl., 2023; Tandoc m.fl., 2023). Många journalister uttrycker också oro för sin egen säkerhet och för sina närståendes, såsom familj och vänner, efter att ha mottagit hotfulla eller hatiska påhopp online (Blanco m.fl., 2022; Davis Kempton & Connolly-Ahern, 2022; Miranda m.fl., 2023; Tandoc m.fl., 2023).

Utöver de väl dokumenterade psykologiska och emotionella konsekvenserna visar forskningen att digitala trakasserier även har en negativ påverkan på journalisters yrkesliv och karriärval. Flera studier pekar på att trakasserier ofta resulterar i att journalister känner missnöje med sitt arbete och förlorar motivationen att fortsätta inom yrket (Carlson & Witt, 2020; Koirala, 2020; Lee & Park, 2024; Riives m.fl., 2021). Heckman m.fl., (2022) fann exempelvis att 38,6 procent av studentjournalister avskräcktes från att fortsätta en karriär inom journalistik på grund av nättrakasserier och i stället föredrog yrken med en lägre offentlig profil.

Liknande mönster framträder i Lee och Parks (2024) studie av journalister i Sydkorea, där resultaten visade att olika former av trakasserier online – inklusive aggressiva och kränkande uttryck, doxing (att via internet leta upp och publicera privat eller känslig information om en person, ofta i syfte att trakassera eller skada), cyberstalking och hacking – inte bara orsakade psykologiska trauman utan också var positivt korrelerade med intentionen att lämna yrket. Dessa studier illustrerar hur digitala trakasserier inte enbart påverkar journalisters välbefinnande utan även hotar journalistikens långsiktiga hållbarhet genom att driva bort både nuvarande och framtida yrkesutövare.

I samband med de hälsokonsekvenser som digitala trakasserier medför identifierar de granskade publikationerna flera självhjälpsstrategier som journalister använder för att hantera utsattheten. Bland dessa återfinns att söka stöd från arbetsgivare eller kollegor, rapportera trakasserier eller vidta juridiska åtgärder samt att offentliggöra trakasserier och tala öppet om problemet. Andra strategier inkluderar att söka professionell eller psykologisk hjälp, genomföra noggrann research för att säkerställa korrektheten i publicerat material, skriva om stärkande och inspirerande ämnen samt att konfrontera avsändarna av trakasserierna. Dessa strategier har identifierats i flera av de granskade artiklarna under översiktens första tema (Bhat, 2024; jmf. Blanco m.fl., 2022; Carlson & Witt, 2020; Chen m.fl., 2020; Heckman m.fl., 2022; Kantola & Harju, 2023; Lewis m.fl., 2020; Miranda m.fl., 2023; Obermaier m.fl., 2018; Riives m.fl., 2021; Sarikakis m.fl., 2023; Tandoc m.fl., 2023).

Även om forskningen identifierar självhjälpsstrategier som syftar till att hantera trakasserier på ett proaktivt sätt, framstår det som betydligt vanligare att journalister i stället väljer undvikande metoder för att minska sin exponering och utsatthet. Bland dessa strategier återfinns att begränsa

sin närvaro på sociala medier, vilket används för att undvika trakasserier och minska det mentala trycket som följer av digitalt hat. Andra strategier inkluderar att ignorera trakasserier, skriva artiklar anonymt eller blockera trakasserier på sociala medier (jmf. Adams, 2018; Binns, 2017; Carlson & Witt, 2020; Chen m.fl., 2020; Davis Kempton & Connolly-Ahern, 2022; Kantola & Harju, 2023; Koirala, 2020; Lewis m.fl., 2020; Sarikakis m.fl., 2023; Stahel & Schoen, 2020). I mer extrema fall rapporterar journalister att de tvingas ta ledigt från arbetet eller, som tidigare nämnts, lämna yrket helt för att skydda sin mentala hälsa och säkerhet (Adams, 2018; Blanco m.fl., 2022; Heckman m.fl., 2022; Stahel & Schoen, 2020).

Självcensur framstår som en särskilt central och bekymmersam strategi. För att minimera risken för ytterligare trakasserier anpassar många journalister sitt arbete genom att undvika kontroversiella ämnen eller avstå från undersökande reportage, vilket direkt påverkar journalistikens granskande funktion. Denna koppling mellan digitala trakasserier och självcensur bekräftas av flera studier, som understryker hur rädsla för represalier påverkar journalisters val och frihet i det dagliga arbetet (Binns, 2017; Carlson & Witt, 2020; Chen m.fl., 2020; Löfgren Nilsson & Örnebring, 2016; Sammut m.fl., 2023; Sarikakis m.fl., 2023; Scarmuzzino, 2020). Trots problemets allvar är de specifika faktorer som ökar eller minskar sannolikheten för självcensur relativt outforskade. En nyligen genomförd studie av Celuch m.fl., (2023) utgör dock ett anmärkningsvärt undantag. Denna studie visar att upplevt socialt och organisatoriskt stöd effektivt kan minska självcensuren bland finska akademiker, politiker och journalister som utsatts för nättrakasserier.

En ännu ej publicerad svensk studie bidrar med fördjupad kunskap genom att visa att negativa hälsoeffekter och ånger efter publicering är starkt kopplade till en riskundvikande rapporteringsstil. Studien identifierar också ett samband mellan professionell stolthet, anpassningsförmåga och minskad självcensur, vilket tydligt understryker vikten av en motståndskraftig professionell identitet som ett skydd mot pressen från nättrakasserier. Björkenfeldt (2024) varnar dock för att ett individfokuserat förhållningssätt bör hanteras med försiktighet, då det riskerar att förstärka föreställningen om att journalistyrket endast är lämpligt för "tuffa" journalister som på egen hand kan hantera pressen från digitala angrepp. Om motståndskraft uppmuntras utan att trakasserier erkänns som ett systematiskt problem kan detta oavsiktligt bidra till en kultur där fientlighet normaliseras som en ofrånkomlig del av journalistiken.

Till skillnad från Celuch m.fl. (2023) visar Björkenfeldt (2024) att stöd från arbetsgivare och kollegor har begränsad effekt. Björkenfeldt argumenterar för att detta sannolikt beror på att de stödjande insatserna inom professionen är felinriktade, snarare än att sådana insatser saknar betydelse. Dessutom framträder rättsligt stöd som en väsentlig faktor för att minska självzensur, vilket understryker behovet av bredare samhällliga åtgärder för att skydda journalisters arbetsvillkor och stärka den journalistiska friheten.

Avslutningsvis betonar flera studier att digitala trakasserier har blivit en normaliserad aspekt av journalistyrket och något många journalister förväntas hantera som en del av sitt dagliga arbete (Adams, 2018; Blanco m.fl., 2022; Miranda m.fl., 2023; Sarikakis m.fl., 2023; Tandoc m.fl., 2023). Miranda m.fl., (2023) fann exempelvis att portugisiska journalister ofta betraktade trakasserier som "en storm i ett vattenglas" och en naturlig del av arbetets villkor. Denna resignation har bidragit till en utbredd uppfattning att trakasserier är oväsentliga och därmed inte kräver några specifika åtgärder – en fråga som kommer att diskuteras mer ingående i översiktens fjärde tema.

Relaterat till denna normaliserande inställning visar Obermaier m.fl., (2018) att en majoritet av tyska journalister ansåg att hatretorik riktad mot journalister undergrävde allmänhetens förtroende för journalistiken. Liknande mönster framträder i Filippinerna, där Tandoc m.fl., (2023) beskriver hur systematiska trakasserier, ofta initierade av makthavare, underminerade journalistikens trovärdighet och försvagade det offentliga samtalet.

Sammanfattning av resultat

- Digitala trakasserier har påtagliga negativa effekter på journalisters mentala och emotionella hälsa, inklusive känslor av rädsla, ångest, isolering och utbrändhet.
- Trakasserier påverkar journalisters arbetsliv negativt, genom att de bidrar till minskat engagemang och en ökad benägenhet att lämna yrket.
- Självhjälpsstrategier för att hantera utsatthet inkluderar att söka stöd från arbetsgivare och kollegor, rapportera incidenter och vidta juridiska åtgärder. Dock är användandet av dessa strategier relativt ovanliga.

- Undvikande strategier, såsom att minska sin närvaro på sociala medier och skriva anonymt används mer frekvent som ett sätt för journalister att skydda sig.
- Själv censur beskrivs som en särskilt problematisk och vanlig strategi för att hantera utsatthet samt för att undvika risken att drabbas.
- En stark professionell identitet kan bidra till att minska själv censur, men enbart individuella insatser är otillräckliga utan ett systematiskt stöd från arbetsgivare och rättsliga instanser.
- Trakasserier upplevs ofta som en naturlig del av journalistyrket, vilket försvårar insatser för att förändra denna normalisering och upprätthålla journalistikens autonomi.

Kön och genusrelaterade trakasserier

24 granskade publikationer

Kopplat till de konsekvenser som diskuteras i översiktens föregående tema fokuserar ett stort antal publikationer särskilt på kvinnliga journalisters utsatthet för nättrakasserier. Forskningen visar tydligt att trakasserier mot kvinnliga journalister ofta präglas av sexistiska undertoner och drabbar dem på både professionell och personlig nivå. Detta skapar en dubbel utsatthet som ökar deras sårbarhet i såväl den offentliga som den privata sfären. Genom att sammanföra insikterna från publikationerna belyser detta avsnitt hur trakasserier mot kvinnliga journalister utgör ett strukturellt och globalt problem.

Studierna visar att kvinnliga journalister upplever nättrakasserier på ett annat sätt än sina manliga kollegor. Kvinnliga journalister utsätts konsekvent för både mer frekventa och allvarigare former av trakasserier online (Adams, 2018; Antunovic, 2019; Blanco m.fl., 2022; Kantola & Harju, 2023; Koirala, 2020; Lee & Park, 2024; Lewis m.fl., 2020; Miranda m.fl., 2023; Sarikakis m.fl., 2023). Till skillnad från manliga journalister, som oftare mottar förolämpningar som fokuserar på deras professionella, utbildningsmässiga, politiska eller ideologiska egenskaper (Blanco m.fl., 2022; Lewis m.fl., 2020; Riives m.fl., 2021; Wilhelm m.fl., 2024) utsätts kvinnliga journalister ofta för sexistiska, könsbaserade eller misogyna angrepp (Adams, 2018; Blanco m.fl., 2022; Kantola & Harju, 2023; Koirala, 2020; Lee & Park, 2024; Lewis m.fl., 2020; Li m.fl., 2023; Miranda m.fl., 2023; Sarikakis m.fl., 2023).

Trakasserier mot kvinnliga journalister riktar sig ideligen mot deras utseende, där kommentarer exempelvis betonar att de är "feta", "fula", "plattbröstade" eller har "torr hud" (Sarikakis m.fl., 2023; Tandoc m.fl., 2023). Ibland fokuserar trakasserier på deras mänskliga rättigheter eller kompetens, med uppmaningar som att kvinnliga journalister borde steriliseras eller begå självmord (Sarikakis m.fl., 2023). De får även förolämpningar som antyder brist på talang eller intelligens (Blanco m.fl., 2022; Sarikakis m.fl., 2023). Dessa angrepp eskalerar ofta till andra former av trakasserier, inklusive våldtäkts- eller dödshot, oönskade bilder av manliga genitalier och grafiskt innehåll där deras foton redigerats in i obscena eller våldsamma sammanhang (jmf. Adams, 2018; Kantola & Harju, 2023; Koirala, 2020; Lewis m.fl., 2020; Sarikakis m.fl., 2023; Tandoc m.fl., 2023). Dessa negativa och skrämmande upplevelser leder till en hög emotionell börda (Miller & Lewis, 2022) och ibland till panikattacker (Adams, 2018).

Samtidigt belyser studier att hanteringsstrategier och effekter av trakasserier ofta skiljer sig mellan könen. Kvinnliga journalister tenderar att reagera starkare emotionellt på trakasserier och använder sig oftare av undvikande strategier för att skydda sig själva (Lee & Park, 2024; Stahel & Schoen, 2020). Enligt Lee och Park (2024) är psykologiska trauman en stark indikator på att kvinnor har en högre sannolikhet att lämna yrket, medan män, även vid höga nivåer av trauma, sällan överväger att avsluta sin karriär. Dessa insikter belyser inte bara könsspecifika skillnader i hur trakasserier hanteras, utan också de långsiktiga konsekvenserna för journalistikens hållbarhet, då kvinnors ökade utsatthet kan leda till ett tapp av viktiga röster inom yrket (Carlson & Witt, 2020).

Flera studier framhäver att nättrakasserier mot kvinnliga journalister intensifieras när de rapporterar om ämnen som traditionellt anses vara mansdominerade, såsom politik, ekonomi och sport, jämfört med kvinnligt kodade ämnen som samhälle, kultur och livsstil (Adams, 2018; Antunovic, 2019; Blanco m.fl., 2022; Davis Kempton & Connolly-Ahern, 2022; Demir & Ayhan, 2022; Sarikakis m.fl., 2023). Dessutom upplever kvinnliga journalister att de inte tas på allvar när de rapporterar om seriösa ämnen (Chen m.fl., 2020; Davis Kempton & Connolly-Ahern, 2022) och känner att de måste arbeta hårdare för att övervinna stigmatiseringen som "fluffiga journalister" (Davis Kempton & Connolly-Ahern, 2022). Sociala medie-analyser visar också att publikens interaktion med kvinnliga journalister är högre när de skriver om "mjuka" ämnen som

mode, underhållning och husdjur (Davis Kempton & Connolly-Ahern 2022). Lewis m.fl., (2020) noterar att yngre kvinnliga journalister och journalister med hög synlighet är mest utsatta, där särskilt yngre kvinnor rapporterar högre frekvenser av trakasserier och oönskade sexuella meddelanden än andra journalister.

Forskningen understryker att kvinnliga journalisters utsatthet är djupt rotad i kulturella normer och strukturellt förtryck, vilket är kopplat till ambitioner att begränsa kvinnors roller i det offentliga samtalet (Björkenfeldt & Gustafsson, 2023; Carlson & Witt, 2020; Siddiqua m.fl., 2023; Walulya & Selnes, 2023). Björkenfeldt och Gustafsson (2023) illustrerar detta genom att identifiera tydliga sexistiska och rasistiska mönster i sin analys av förolämpningar riktade mot svenska journalister på Twitter (X). De framhåller att dessa mönster inte är isolerade företeelser utan en del av en bredare strategi, förankrad i populistisk och anti-pressretorik, där sexism används som ett verktyg för att tysta röster som representerar traditionella medier. Denna strukturella dimension bekräftas även av Lu och Luqiu (2023), som i sin studie om publikens roll i trakasserier visar att publikens ovilja att ingripa vid könsbaserade trakasserier bidrar till att normalisera och legitimera dessa beteenden. Vidare framhåller Waisbord (2020) hur trakasserier mot kvinnliga journalister ofta är intersektionella, där faktorer som etnicitet förvärrar utsattheten. Dessa resultat speglar ett globalt fenomen där kvinnliga journalister över hela världen möter liknande strukturella hinder och utsatthet i sin yrkesutövning (Chen m.fl., 2020).

Sammanfattning av resultat

- Nättrakasserier mot kvinnliga journalister är ett globalt problem och präglas av sexistiska och könsbaserade angrepp som är både mer frekventa och allvarigare än de trakasserier som manliga journalister utsätts för.
- Kvinnliga journalister påverkas både professionellt och personligt, vilket skapar en dubbel utsatthet och ökar deras sårbarhet i såväl offentliga som privata sfärer.
- Trakasserier intensifieras ofta när kvinnliga journalister rapporterar om mansdominerade ämnen, såsom politik och ekonomi, vilket begränsar deras möjligheter att verka inom dessa områden.

- Utsattheten förstärks av intersektionella faktorer, där exempelvis hudfärg och etnicitet ytterligare ökar risken för trakasserier, särskilt för icke-vita kvinnliga journalister.
- De psykologiska och emotionella konsekvenserna av trakasserier är omfattande, med rapporterade fall av ångest, panikattacker och andra trauman som hotar kvinnliga journalisters välbefinnande och yrkesmässiga framtid.
- Trakasserier mot kvinnliga journalister är djupt rotade i strukturellt förtryck och kulturella normer som syftar till att begränsa kvinnors roller i det offentliga samtalet, vilket gör problemet till ett strukturellt hinder för journalistikens hållbarhet.

Digitala trakasserier som strategiska angrepp på journalistik

15 granskade publikationer

I det tredje temat i översikten lyfts begreppet mobbcensur fram i flera artiklar (Bhat & Chadha, 2022; Björkenfeldt & Gustafsson, 2023; Henrichsen & Shelton, 2022; Jontes & Vehovar, 2024; Kim & Shin, 2022; Uwalaka & Amadi, 2023; Waisbord, 2020). Termen myntades av Waisbord (2020), som i en av de mest inflytelserika artiklarna i denna litteraturgenomgång identifierar tre centrala faktorer bakom fenomenet: (1) den allmänna tillgången till journalister via digitala plattformar, (2) förekomsten av toxiska, högerextrema internetkulturer, och (3) populistisk demonisering av den traditionella pressen. Mobbcensur kan därmed förstås som ett medborgarinitierat försök att utöva rättvisa på egen hand, med syftet att disciplinera och tysta journalister.

Utifrån dessa premisser betonas det även i forskningen att den algoritm-baserade infrastrukturen på sociala medier förstärker spridningen och effekterna av mobbcensurens effekter (Björkenfeldt & Gustafsson, 2023; Henrichsen & Shelton, 2022). Således framhålls att dessa plattformar inte bara möjliggör direkta angrepp på journalister, utan också bidrar till att skapa en förvrängd digital offentlighet där trakasserier normaliseras och uppfattas som legitim kritik. En ytterligare försvårande aspekt är att gränsen mellan individuella och organiserade aktörer, eller organiserade ambitioner, suddas ut (Henrichsen & Shelton, 2022). Detta försvårar möj-

ligheten att utkräva ansvar och ökar därmed pressen på nyhetsorganisationer att hantera problematiken. Exempelvis belyser Hiltunen (2022) hur hybrida mediemiljöer inte bara intensifierar externa påtryckningar på journalister, utan också ökar deras arbetsbörda, vilket i sin tur riskerar att leda till mental utmattning och självcensur på längre sikt.

Forskningen understryker tydligt att digitala trakasserier inte endast bör ses som isolerade händelser, begränsade till relationen mellan den utsatta journalisten och avsändaren, utan snarare som en strategisk del av en bredare, ideologiskt driven antipressrörelse med populistiska anknytningar (Björkenfeldt & Gustafsson, 2023; Hussain m.fl., 2022; Jontes & Vehovar, 2024; Waisbord, 2020). Denna ideologiska strömning kännetecknas av en "delegitimerande mediekritik," vars syfte är att underminera mediernas trovärdighet och påverka den allmänna opinionen (Farhall m.fl., 2019; Solis & Sagarzazu, 2020; Waisbord & Amado, 2017). Detta står i kontrast till traditionell mediekritik, som i stället strävar efter att stärka journalistikens kvalitet genom mekanismer för ansvarsskyldighet.

För att fördjupa förståelsen av fenomenet belyser ett antal studier i översikten hur trakasserier och påtryckningar tar sig uttryck på sociala medieplattformar. Studierna identifierar återkommande mönster i språkbruk och diskurser. Björkenfeldt och Gustafsson (2023) exemplifierar detta genom att identifiera fyra teman i förolämpande meddelanden riktade mot svenska journalister på Twitter (numera X): karaktärsangrepp, systemkritik, ifrågasättande av professionalism och moraliskt tvång. Liknande tendenser framträder i Jontes och Vehovars (2024) studie, där tre centrala diskursiva strategier identifieras: konspiratoriska angrepp mot medier, osakliga förolämpningar och kritik riktad mot hbtqi-relaterade ämnen. Dessa trakasserier kännetecknas av emotionellt laddade uttryck, ofta utan rationellt underbyggda resonemang, som syftar till att underminera journalistikens legitimitet. På samma sätt visar Millers (2023) forskning att trakasserier mot journalister ofta tar formen av störande beteenden, sexuella trakasserier och personangrepp.

Holton m.fl. (2023) bidrar med ytterligare nyanser genom att, baserat på intervjuer med amerikanska nyhetsarbetare, identifiera tre distinkta former av trakasserier: akuta trakasserier, såsom generella verbala påhopp; kroniska trakasserier, som pågår över tid och ofta härrör från samma användare på sociala medier; samt eskalerande trakasserier, som är mer personliga och direkt hotfulla. Kvinnliga journalister rappor-

terade i högre grad än manliga kollegor att de upplevde både kroniska och eskalerande trakasserier, vilket understryker de könsrelaterade skillnaderna i utsatthet. Dessa resultat återfinns även i Kim och Shins (2022) analys, som belyser hur koreanska journalister inte bara möter bagatelliserat våld och kronisk misstro från allmänheten, utan också verkar ha normaliserat en arbetsmiljö präglad av hat, trakasserier och förakt, snarare än respekt för deras professionella roll.

Gemensamt för dessa studier är att de framhåller hur trakasserier ofta är systematiska och strategiskt utformade för att underminera journalisters trovärdighet och professionella legitimitet. Forskningen belyser också hur den populistiska politikens dualistiska synsätt och misogynna narrativ ytterligare förstärker dessa trakasserier, särskilt mot journalister som bevakar ämnen som politik och genusfrågor. I länder som Pakistan och Nigeria förvärras situationen av svaga institutionella skydd och politisk instabilitet (Hussain m.fl., 2022; Uwalaka & Amadi, 2023). Samtidigt har Sverige och Finland, trots sina traditionellt starka pressfriheter, upplevt en ökning av subtila former av social kontroll och moraliserande retorik (Björkenfeldt & Gustafsson, 2023; Hiltunen, 2022).

För att på ett holistiskt sätt fånga nättrakasserier mot journalister som fenomen introducerar Björkenfeldt och Gustafsson (2023) begreppet Destruktive Informell Social Control (DISK). DISK definieras som: "Användningen av nedsättande språk, förolämpningar, skambeläggande och implicit ifrågasättande för att utöva negativ påverkan på demokratiska institutioner, yrkesgrupper och aktörer" (egen översättning). Denna typ av handling syftar till att upprätthålla diskursiv makt utan att förlita sig på formella auktoriteter och verkar vanligtvis inom lagens gränser. Begreppet DISK fördjupar förståelsen av mobbcensur genom att betona de sociokulturella mekanismerna bakom trakasserier och deras normativa syften, särskilt genom att skapa en atmosfär av rädsla och osäkerhet som underminerar journalisters integritet och trovärdighet. Tillsammans illustrerar studierna hur trakasseriernas omfattning och uttrycksformer kan variera beroende på kontext, men att de genomgående syftar till att skada journalisters psykiska hälsa och begränsa deras förmåga att utföra sitt arbete.

På liknande sätt belyser Westerlund (2021) i sitt arbete begreppet "dark participation," som avser destruktiva aktiviteter på digitala plattformar, såsom näthat, desinformation och trakasserier riktade mot journalister.

Han understryker hur dessa aktiviteter används systematiskt för att underminera demokratisk dialog och journalistik. Westerlund betonar behovet av att framtida forskning utforskar de politiska, ekonomiska och sociala drivkrafter som ligger bakom fenomenet, samt hur plattformars algoritmer och tekniska strukturer bidrar till att förstärka det. I likhet med DISK, som fokuserar på de normativa syftena bakom trakasserier, föreslår Westerlund att effektiva motåtgärder också måste omfatta nyhetsorganisationers och institutioners respons samt utveckling av mediekritisk kompetens och kritiskt tänkande för att motverka dessa destruktiva mekanismer. Tillsammans ger dessa koncept en djupare insikt i hur nät-trakasserier fungerar som en strategisk metod för att tysta journalistiska röster och begränsa pressfriheten.

Sammanfattning av resultat

- Mobbcensur är en strategisk metod för att tysta journalister, driven av digital tillgång, högerextrema nätkulturer och populistiska antipress-narrativ.
- Sociala medieplattformars strukturer förstärker trakasseriernas effekter genom att normalisera dem och skapa en digital miljö som underminerar journalistikens legitimitet.
- Trakasserier tar olika former – akuta, kroniska och eskalerande – med särskilt allvarliga konsekvenser för kvinnor, vars yrkesmässiga och psykiska hälsa påverkas negativt.
- Forskningen visar att trakasserier är en del av bredare ideologiska rörelser, snarare än isolerade incidenter, och används som verktyg för att påverka journalistikens funktion och trovärdighet.
- Kontextuella faktorer som politisk instabilitet och svaga institutionella skydd förvärrar trakasserier i vissa länder, medan subtila former av social kontroll och moraliserande retorik också påverkar journalisters arbetsmiljö i mer stabila demokratier.
- Mer forskning behövs för att förstå de underliggande drivkrafterna bakom trakasserier och för att utveckla strategier som stärker journalistikens motståndskraft, inklusive tekniska lösningar och institutionellt stöd.

Institutionella perspektiv och rättsligt skydd

17 granskade publikationer

Som tidigare nämnts i översikten har forskningen huvudsakligen fokuserat på journalisters individuella upplevelser av nättrakasserier och deras strategier för att hantera dessa. I det fjärde temat skiftar dock perspektivet till nyhetsorganisationernas ansvar och deras roll i att erbjuda stöd och skydd, samt i att utveckla strukturer och policyer för att motverka trakasseriernas negativa effekter. Den befintliga forskningen visar en tydlig ökning av det akademiska intresset för organisatoriska utmaningar och perspektiv kopplade till nättrakasserier under de senaste åren. Trots denna utveckling framträder en oroande bild där nyhetsorganisationer beskrivs som otillräckligt rustade för att hantera dessa utmaningar. Forskningen visar att arbetsgivare ofta saknar en heltäckande strategi för att motverka nättrakasserier, trots deras omfattande negativa påverkan på de drabbades välmående (Björkenfeldt, 2023a; Eberspacher, 2019; Holton m.fl., 2023; Malcorps m.fl., 2022; Miller, 2023)

Forskningen om nättrakasserier ur ett organisatoriskt och arbetsmiljörelaterat perspektiv bygger till största delen på intervjuer med journalister. Två undantag är dock Björkenfeldt och Malcorps m.fl. (2022), som fokuserar på chefers och arbetsgivares perspektiv. Björkenfeldt (2023a) belyser hur normativa och kulturella strukturer inom journalistiken påverkar svenska nyhetsorganisationers hantering av nättrakasserier. Studien visar att arbetsgivare ofta prioriterar fysiska säkerhetsåtgärder, exempelvis skydd vid demonstrationer, medan psykosociala påfrestningar som nättrakasserier ofta ignoreras. Dessutom framgår det att organisationerna i stor utsträckning förlitar sig på en straffrättslig logik, där nättrakasserier ses som ett rättsligt problem som bör hanteras av polis och rättsväsende, snarare än som en arbetsmiljöfråga som kräver proaktiva och förebyggande insatser inom organisationen.

Liknande mönster framträder i Malcorps m.fl. (2022), som analyserar mediechefers förståelse av problematiken i Belgien. Studien avslöjar att chefer ofta uppvisar vaghet och obeslutsamhet i sin förståelse av fenomenet nättrakasserier, vilket påverkar organisationens förmåga att effektivt hantera problemet. Denna osäkerhet avspeglas i bristfälliga rapporterings- och interventionsprotokoll samt en avsaknad av förebyggande insatser, vilket överensstämmer med Björkenfeldts (2023a) resultat. Till-

sammans visar dessa studier att nyhetsorganisationer har betydande utmaningar i att utveckla strategiska och heltäckande svar på nättrakasserier.

Den bild som Björkenfeldt (2023a) och Malcorps m.fl. (2022) målar upp förstärks av forskning som undersöker journalisters erfarenheter av nyhetsorganisationers hantering av nättrakasserier. Som tidigare nämnts i översikten framhäver även dessa studier normaliseringen av trakasserier och andra former av påhopp som en central faktor bakom nyhetsorganisationers brist på en proaktiv hållning. Denna inställning resulterar inte bara i otillräckliga psykosociala stödstrukturer utan tvingar även journalister att undertrycka sina känslor och hantera emotionella påfrestningar på egen hand (Björkenfeldt, 2023a; Claesson, 2022; Hiltunen & Suuronen, 2022; Holton m.fl., 2023; Kantola & Harju, 2023; Malcorps m.fl., 2022), vilket återspeglas i den frekventa användningen av självhjälpsstrategier som tidigare diskuterats.

Ett tydligt exempel på detta är Claesson (2022), som visar att frånvaron av organisatoriska åtgärder inte bara försvårar hanteringen av trakasserier, utan även bidrar till att upprätthålla en tystnadskultur. Denna kultur innebär att journalister sällan upplever stöd från sina arbetsgivare, vilket både ökar deras utsatthet och minskar deras benägenhet att rapportera trakasserier. Liknande slutsatser dras av Holton m.fl., (2023), som framhåller att nyhetsorganisationer ofta ser nättrakasserier som individuella problem snarare än som ett systemiskt arbetsmiljöproblem. Respondenterna i Dodds m.fl. (2024) forskning uttrycker även oro över att deras mediaorganisationer, i stället för att utveckla stödjande strukturer, kan föredra att dra nytta av det ökade engagemang och de mätvärden som aggressiva reaktioner på deras journalistik genererar. Detta normativa förhållningssätt leder inte bara till avsaknad av formaliserade processer och riktlinjer, utan också till stigmatisering av journalister som rapporterar trakasserier, då de riskerar att framstå som känslomässigt svaga eller professionellt otillräckliga (Björkenfeldt, 2023a; Holton m.fl., 2023).

Ett fåtal studier har undersökt journalisters uppfattningar om rättsligt stöd vid olagliga former av nättrakasserier och hot, och resultaten lyfter fram flera brister och utmaningar. Även om vissa journalister till viss del vänder sig till polisen vid utsatthet, framkommer det att en betydande andel av fallen förblir orapporterade (Koirala, 2020; Miranda m.fl., 2023; Sarikakis m.fl., 2023). I Nepal och Portugal kopplas detta framför allt till en

skamkultur och ineffektiv lagstiftning (Koirala, 2020; Miranda m.fl., 2023). I Österrike råder i stället en utbredd misstro mot myndigheterna, där journalister upplever att polisen inte tar trakasserierna på allvar och att rapporteringsprocessen är både tidskrävande och sannolikt inte leder till konkreta åtgärder (Sarikakis m.fl., 2023). En liknande problematik identifieras i Sverige, där Björkenfeldt (2023a) visar att journalister har lågt förtroende för rättsväsendets hantering av olagliga former av näthat. I linje med Sarikakis m.fl., (2023) resultat förklaras de låga förtroendet inte primärt av brister i lagstiftningen, utan av attityder inom rättsväsendet (Björkenfeldt, 2023a; Sampaio-Dias m.fl., 2024). Journalister upplever att de inte bemöts med respekt och seriositet av rättsväsendets aktörer, samtidigt som polisen anses sakna de tekniska resurser och kunskaper som krävs för att effektivt utreda dessa brott.

Eberspacher (2019) kompletterar bilden genom att belysa att arbetsgivare, trots sitt juridiska ansvar för att säkerställa en trygg arbetsmiljö, ofta använder sig av yttrandefrihetens skydd för att undvika ansvarstagande. I linje med Björkenfeldt (2023a, 2023b) skiftar Eberspacher (2019) fokus från den straffrättsliga arenan och framhåller i stället arbetsrättens centrala roll i att hantera och minska de negativa effekterna av systematiska nättrakasserier mot journalistiken. Dessa publikationer lyfter fram en paradox kopplad till yttrandefriheten: att den, samtidigt som den ska skydda journalistiken, används systematiskt som ett verktyg för att undergräva både yttrande- och pressfriheten. Då nättrakasserier ofta ligger inom yttrandefrihetens gränser och därmed faller utanför rättsväsendets tillämpningsområde, blir det i högre grad ett arbetsgivaransvar att ta itu med problematiken och säkerställa en god arbetsmiljö inom nyhetsorganisationerna (ibid).

Sammanfattningsvis understryker studier inom det fjärde temat vikten av att integrera rättsliga och organisatoriska strategier för att förbättra lagarnas praktiska tillämpning och stärka nyhetsorganisationers ansvar att hantera den psykosociala påfrestningen hos sina anställda. Syftet är att skapa en tryggare och mer hållbar arbetsmiljö. Flera publikationer erbjuder konkreta förslag på hur detta kan genomföras och vilka komponenter som är centrala i sådana insatser.

Henrichsen och Shelton (2022) framhäver vikten av strategier som för- enar tekniska och organisatoriska lösningar, där förbättrad ansvarighet hos digitala plattformar, utbildning och stöd till journalister samt poli-

tiska reformer för att stärka rättsliga skydd identifieras som avgörande insatser. På liknande sätt föreslår Goyal m.fl., (2022) en heltäckande strategi baserad på PMCR-ramverket (Prevention, Monitoring, Crisis, Recovery). Detta ramverk innefattar tekniska verktyg för att autentisera och säkra bevis på trakasserier, utveckling av robusta stödsystem och utbildningsinsatser som stärker journalisters förmåga att förebygga och hantera trakasserier. En central komponent i detta ramverk är behovet av emotionellt stöd för drabbade journalister, vilket lyfts fram som avgörande för att lindra de psykologiska påfrestningar som trakasserier kan orsaka.

Kantola och Harju (2023) betonar betydelsen av "connective practices," där samarbete och emotionellt stöd mellan kollegor och redaktörer står i fokus. De identifierar tre huvudsakliga strategier: redaktionellt stöd genom både formella och informella processer, kollegialt stöd genom delade erfarenheter och emotionellt utbyte, samt externa nätverk utanför nyhetsrummet för att bearbeta upplevelser. Centralt i detta sammanhang är rekommendationen att skapa en stödjande och positiv atmosfär där trakasserier, isolering och skam kan diskuteras öppet (Björkenfeldt, 2023a; Kantola & Harju, 2023, 2023). Waisbord (2022) kompletterar dessa perspektiv genom att föreslå en mångfasetterad strategi som förbättrar journalisters säkerhet. Han betonar behovet av mekanismer för att underlätta rapportering av säkerhetsöverträdelser, riktade utbildningsinsatser och skapandet av offentligt-privata säkerhetskoalitioner för att exponera förövare och öka medvetenheten.

Sammanfattning av resultat

- Nyhetsorganisationer är ofta otillräckligt rustade för att hantera nättrakasserier, med brist på både heltäckande strategier och psykosociala stödstrukturer för journalister.
- Arbetsgivare tenderar att prioritera fysiska säkerhetsåtgärder framför att adressera de psykosociala påfrestningar som trakasserier medför, och de förlitar sig ofta på en straffrättslig logik snarare än att integrera frågan i ett systematiskt arbetsmiljöarbete.
- En tystnadskultur genomsyrar många nyhetsorganisationer, där bristen på organisatoriska åtgärder leder till att journalister känner sig isolerade och oskyddade, vilket minskar benägenheten att rapportera trakasserier.

- Journalister har ofta lågt förtroende för rättsväsendets förmåga att hantera olagliga former av nättrakasserier, vilket förklaras av ineffektiv lagstiftning, resursbrist och bristande bemötande från polis och myndigheter.
- Publikationer framhåller en yttrandefrihetsparadox, där yttrandefriheten används som ett verktyg för att underminera pressfriheten, vilket gör att ansvaret för att hantera trakasserier i högre grad faller på nyhetsorganisationerna.
- Flera förslag lyfts för att stärka skyddet för journalister, inklusive tekniska lösningar för att hantera trakasserier, utbildningsinsatser, robusta stöd-system och mekanismer för att förbättra rapporteringen av incidenter.
- Kollegialt och redaktionellt stöd framhålls som centrala insatser för att skapa en tryggare arbetsmiljö, tillsammans med strategier som underlättar emotionellt stöd och erfarenhetsutbyte inom redaktionerna.
- En tydlig rekommendation är att nyhetsorganisationer bör skapa en positiv och stödjande arbetsmiljö där trakasserier och skam kan diskuteras öppet, vilket är avgörande för att lindra de psykologiska effekterna av trakasserier.

Kunskapsöversikt: Nationella och europeiska perspektiv på journalisters säkerhet

Detta kapitel ger en översikt av hot och trakasserier mot journalister utifrån både ett nationellt och europeiskt perspektiv. Först presenteras situationen i Sverige, där medieklimatet, omfattningen av journalisters utsatthet och de faktorer som påverkar hotbilden belyses. Kapitlet redogör även för centrala arbetsrättsliga, rättsliga och policybaserade insatser som har genomförts för att stärka journalisters skydd.

Därefter följer en genomgång av EU:s insatser för att skydda journalisters säkerhet och mediefrihet. Kapitlet behandlar EU:s rättsliga och politiska ramverk, inklusive rekommendationer, lagstiftning och initiativ som syftar till att motverka hot, trakasserier och rättsliga trakasserier mot journalister. Översikten gör dock inte anspråk på att vara uttömmande, utan fokuserar på de åtgärder och initiativ som är mest relevanta i relation till rapportens syfte.

Nationellt perspektiv:

Journalisters säkerhet i Sverige

Medieklimatet och journalisters utsatthet

Kritik och kränkningar mot journalister är inget nytt fenomen, vare sig i Sverige eller internationellt. Däremot har problematiken i allt högre grad förflyttats till den digitala sfären, vilket har intensifierat både omfattningen och karaktären av dessa påtryckningar. Det som tidigare främst bestod av fysiska konfrontationer och hotbrev – något som exempelvis beskrivs i Stieg Larssons handbok *Överleva deadline* (2000), där han behandlar strategier för att hantera angrepp och hot från högerextrema grupper – har i allt större utsträckning flyttat till digitala plattformar, där utsattheten inte längre begränsas av tid eller plats.

Pressfriheten i Sverige anses dock som fortsatt stark, vilket bekräftas av Reportrar utan gränser (RSF) Pressfrihetsindex, där landet 2024 rankades på tredje plats i världen. Tidigare har Sverige haft en betydligt sämre placering i säkerhetskategorin som bedömer journalisters möjlighet att arbeta utan risk för fysiska, psykologiska eller yrkesrelaterade hot. År 2024 förbättrades dock denna position markant, från plats 40 (2023) till plats 22, en utveckling som i stor utsträckning tillskrivs den straffskärpning som implementerades 2023 för att stärka skyddet för journalister och skärpa lagstiftningen kring hot och trakasserier – en åtgärd som behandlas mer ingående längre fram i översikten.

Trots dessa framsteg kvarstår betydande utmaningar, där journalisters osäkra arbetsmiljö i hög grad kan kopplas till den allt hårdare tonen i det offentliga samtalet och en växande demonisering av traditionella medier. Detta uppmärksammades i det upprop som 74 journalister och forskare undertecknade i november 2024¹, där de varnade för en normförskjutning där saklig kritik i allt större utsträckning ersätts av personangrepp riktade mot journalister och forskare. I uppropet betonades att denna utveckling utgör ett allvarligt hot mot yttrandefriheten och det demokratiska samtalet.

Samtidigt har den politiska debatten kring public service intensifierats under det senaste årtiondet, där förslag om att begränsa anslag och finansiering till statligt finansierad radio och tv har varit vanliga. Denna utveckling har gått parallellt med framväxten av så kallade alternativa medieplattformar, som ofta är kritiska mot etablerade medier och deras sätt att rapportera om samhällsfrågor. Dessa plattformar har nu etablerat sig som inflytelserika aktörer med stora följarskaror online (Ekman & Widholm, 2022).

Det förändrade politiska landskapet har också blottlagt sårbarheter i Sveriges medievälfrädsmodell. Forskning visar att tilliten till traditionella medier varierar mellan olika samhällsgrupper och att vissa upplever medierna som partiska eller fientliga (jfr. Oleskog Tryggvarson & Andersson, 2022; Strömbäck & Johansson, 2017). Skepticismen är särskilt påtaglig inom nyhetsrapporteringen om migration, där förtroendet för mediernas bevakning är betydligt lägre än för andra nyhetsområden (jmf. Strömbäck m.fl., 2022; Tsfati m.fl., 2022). Förtroendet för public service är dessutom asymmetriskt fördelat mellan olika väljargrupper (Medieakademin, 2024).

Mot denna bakgrund kan liknande tendenser av ifrågasättande och försök att undergräva den traditionella journalistikens trovärdighet, som tidigare identifierats i internationella sammanhang, tydligt urskiljas även i Sverige. En nyligen publicerad avhandling (Björkenfeldt, 2024) belyser hur denna utveckling är nära sammankopplad med journalisters ökade utsatthet samt framväxten av en politisk retorik där journalister, i linje med klassiska populistiska narrativ, framställs som 'folkets fiender'.

¹ Se Upprop: Detta måste få ett slut – för demokratins framtid, Dagens Nyheter, 22 november 2024, tillgänglig på: <https://www.dn.se/kultur/upprop-detta-maste-fa-ett-slut-for-demokratins-framtid/>

En särskilt uppmärksammas händelse som illustrerar denna utveckling var Kalla faktas avslöjande om hur Sverigedemokraternas kommunikationsavdelning använde anonyma konton på sociala medier för att sprida partipropaganda och genomföra smutskastningskampanjer riktade mot journalister och andra kritiker².

Omfattningen av journalisters utsatthet

Studier om hot och hat mot svenska journalister har genomförts löpande under flera år med särskilt fokus på utsatthetens frekvens och konsekvenser för de som direkt påverkas. En tidig studie av Monica Löfgren Nilsson (2013) vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) vid Göteborgs universitet visade att var tredje journalist blivit hotad, och fyra av fem hade fått nedsättande kommentarer under de senaste tolv månaderna. Två år senare, 2015, publicerade Brottsförebyggande rådet (Brå) en kunskapsöversikt som ytterligare belyste omfattningen av dessa problem. Rapporten visade att en stor majoritet av svenska journalister någon gång hade blivit utsatta för kränkningar online (Brå, 2015).

En uppföljande studie från 2016, återigen genomförd av Löfgren Nilsson vid JMG, stärkte dessa resultat. Den visade att 70 procent av de tillfrågade journalisterna hade mottagit nedsättande eller kränkande kommentarer, och 30 procent rapporterade att de hade utsatts för trakasserier under de senaste tolv månaderna (Löfgren Nilsson, 2017). Trakasserierna skedde ofta via e-post och sociala medier, medan hotfulla telefonsamtal också var vanliga. Samtidigt hade trakasserier i form av artikelkommentarer blivit mindre vanliga, sannolikt på grund av att många nyhetssajter hade stängt sina kommentarsfält eller infört striktare modereringsregler.

En mer aktuell studie från 2021, utförd av forskare vid Lunds universitet och Högskolan i Halmstad³ i samarbete med Svenska Journalistförbundet, bekräftar den ihållande omfattningen av journalisters utsatthet. Resultaten visar att 70 procent av journalisterna upplevde att de hade utsatts för förolämpningar, 40 procent för förtal och 23 procent för

² TV4, Kalla fakta: Undercover i trollfabriken, sändes den 7 maj 2024. Tillgänglig på: <https://www.tv4play.se/program/cd339dace9a80bb132d9/kalla-fakta-undercover-itrollfabriken>.

³ Se en sammanfattning av studien på Journalistförbundets hemsida: <https://www.sjf.se/system/files/2021-04/Lunds%20universitet%20sammanst%C3%A4llning%20webbenk%C3%A4t%20hot%20mot%20journalister.pdf> Undersökningen används även i Björkenfeldts (2024) avhandling, som återkommer löpande i denna rapport.

ofredande och olaga hot. Studien framhåller även att trakasseriernas motiv ofta är kopplade till journalisternas rapportering om känsliga ämnen såsom migration, jämställdhet, religion samt brott och kriminalitet, liknande tendenser rapporterades i JMG:s undersökningar.

Kön, etnicitet och andra faktorer som påverkar utsatthet

Som tidigare nämnts visar internationella studier att kvinnliga journalister generellt löper högre risk att utsättas för hot och trakasserier än sina manliga kollegor. Samtidigt nyanserar JMG:s undersökningar denna bild genom att påvisa att män i vissa fall rapporterar en högre utsatthet än kvinnor (Löfgren Nilsson 2013, 2017). Detta innebär dock inte att hoten mot kvinnliga journalister är mindre allvarliga eller omfattande, utan snarare att de tar sig olika uttryck beroende på kön. Den tidigare nämnda studien från Lunds universitet och Högskolan i Halmstad bekräftar denna skillnad, där kvinnliga journalister oftare drabbas av sexuella ofredanden, medan manliga journalister i högre grad utsätts för förtal och olaga hot.

En studie av FOI baserad på data från det svenska diskussionsforumet Flashback ger ytterligare insikter i hatets omfattning, karaktär och sexistiska inslag. Undersökningen, som omfattar 440 individer från olika yrkesgrupper – däribland journalister, politiker, influerare, komiker och musiker – visar att nästan hälften av alla individer i urvalet utsatts för hatfulla kommentarer (Fernquist m.fl., 2020). Studien belyser dessutom att kvinnor är mer utsatta än män, med en tydlig könsdimension i hatets natur. Kvinnor möter oftare sexuella trakasserier och kommentarer kopplade till utseende, medan män oftare blir förolämpade på grund av sitt yrke eller sin kompetens. Särskilt utsatta är kvinnliga journalister, som tillsammans med kvinnliga influerare utgör de grupper som i störst utsträckning drabbas av hat.

En annan aspekt är journalisters etniska bakgrund. Journalister med utländsk bakgrund rapporterar en högre grad av utsatthet för samtliga näthatsrelaterade brottstyper⁴ jämfört med journalister utan utländsk bakgrund. Den största skillnaden gäller hot och hat med inslag av hets mot folkgrupp, där 29 procent av journalister med utländsk bakgrund rapporterar utsatthet, jämfört med 8 procent av övriga journalister.

⁴ Undersökningen från Lunds universitet och Högskolan i Halmstad inkluderade frågor om utsatthet kopplade till följande brottstyper: Förolämpning, förtal, ofredande, olaga hot, hets mot folkgrupp, sexuellt ofredande och olaga integritetsbrott.

Konsekvenser för arbetsliv och journalistisk frihet

De olika formerna av utsatthet har en tydlig påverkan på journalisternas arbetsvillkor och framtidsutsikter inom yrket. En studie från branschorganisationen Tidningsutgivarna (TU) visar att 72 procent av kvinnliga chefredaktörer, ledarskribenter, krönikörer och kommentatorer utsatts för trakasserier eller hot under de senaste tolv månaderna. En av tre kvinnliga journalister i studien uppgav att de övervägt att lämna yrket på grund av sin utsatthet (TU, 2016). Liknande tendenser framgår i JMG:s undersökning, där 25 procent av journalisterna rapporterade att de någon gång funderat på att sluta arbeta inom journalistiken (Löfgren Nilsson 2017).

Digitala trakasserier förefaller även vara ett problem på organisationsnivå. I Utgivarnas och TSN Sifos undersökning av hot mot mediehus, redaktioner och medarbetare uppgav 42 av de 94 svarande redaktionerna att de hotats under det senaste året (Utgivarna, 2016). Även i denna undersökning återfinns självcensurerande tendenser då medarbetare på 12 av de 42 hotade redaktionerna tvekat inför en publicering och medarbetare på 11 av de hotade redaktionerna har undvikit bevakningsområden eller arbetsuppgifter efter allvarliga hot.

Studien från Lunds universitet och Högskolan i Halmstad avslöjar att nästan hälften av de svarande journalisterna anpassat sin rapportering för att undvika hot och hat, och 39 procent uppgav att de helt avstått från att rapportera om vissa ämnen. Självcensur är särskilt vanligt bland kvinnliga journalister och journalister med utländsk bakgrund.

Stödstrukturer och journalisters förtroende för rättsväsendet

Hot och hat har även en påtaglig inverkan på journalisternas hälsa. Drygt en femtedel av de tillfrågade i studien från Lunds universitet och Högskolan i Halmstad rapporterade att deras hälsa påverkats negativt av utsattheten, och yngre journalister samt de med utländsk bakgrund var överrepresenterade i denna grupp. Trots den omfattande problematiken är förtroendet för rättsväsendet lågt: över hälften av de svarande anser att rättsväsendet har en mycket dålig eller ganska dålig förmåga att hantera hot och hat.

Däremot är förtroendet för arbetsgivarnas hantering betydligt högre, där 60 procent av journalisterna uppgav att deras arbetsgivare hade en bra

eller mycket bra förmåga att hantera sådana situationer. När det gäller hanteringen av hot och hat framkom att de flesta journalister söker stöd hos kollegor eller sina nära och kära. Få vänder sig till rättsväsendet, vården eller ideella organisationer, vilket pekar på ett behov av tydligare och mer tillgängliga stödstrukturer för journalister.

Vilka står bakom hoten och trakasserierna?

När det kommer till utsatthet för digitala trakasserier bland personer som offentligt engagerar sig i olika samhällsfrågor, som exempelvis journalister, är avsändarens identitet ofta okänd för mottagaren (Bladini, 2017; Brå, 2015; Civil Rights Defenders, 2019). En studie utförd av FOI där man undersökt vilka personer som uttrycker hat mot eller skriver nedsättande kommentarer om journalister på nätforumet Flashback visar dock att majoriteten är män i åldern 40–60 år (Fernquist m.fl., 2019).

En rapport från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) tyder på att en relativt liten grupp individer står bakom en stor andel av de hotfulla kommentarer som riktas mot journalister, åtminstone på fyra av de mest framträdande högerorienterade diskussionsforumen i Sverige (Kaati & Olsson, 2018)

Samtidigt är det vanligt att förtroendevalda, journalister, opinionsbildare och kulturpersoner utsätts för näthat av personer som tillhör eller sympatiserar med högerextrema grupper (Brå, 2019; Fernquist m.fl., 2020; MSB, 2016; Myndigheten för kulturanalys, 2016). Något överraskande framkommer det även i Brås (2019) studie om hot och hat mot förtroendevalda att 16 procent av de som någon gång utsatts uppfattade att förövaren var en annan förtroendevald. En liknande observation gjordes i Björkenfeldt (2024) avhandling rörande profilerade journalisters ton på X (Twitter).

Insatser för att stärka journalisters säkerhet

Utöver olika rapporter har frågan om hot och trakasserier mot journalister varit föremål för flera initiativ och satsningar från sittande regeringar. Dessa insatser har inkluderat strategiska åtgärder som syftar till att stärka skyddet för journalister och för att samtidigt värna demokratins grundläggande principer. Regeringen har vid upprepade tillfällen lyft fram journalisters utsatthet som en prioriterad fråga i sitt arbete med att stärka demokratin.

I handlingsplanen *Till det fria ordets försvar – Åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer* (2017) betonade regeringen vikten av både breda demokratistärkande insatser och riktade åtgärder för att motverka hot och hat mot centrala aktörer i det offentliga samtalet. Regeringen uppmärksammade särskilt att journalister ofta arbetar under varierande villkor och anställningsformer, där många är egenföretagare, frilansare eller visstidsanställda. Avsaknaden av en fast arbetsgivare innebär att dessa yrkesverksamma saknar kontinuerligt stöd och skydd, vilket påverkar deras tillgång till trygghetsåtgärder. För att hantera dessa utmaningar har regeringen understrukit vikten av att stärka både kompetens och kapacitet inom området.

Som en del av detta arbete fick Brottsoffermyndigheten år 2017 i uppdrag att ta fram stödmaterial riktat till personer som utsatts för näthat eller andra typer av hot eller hat. Uppdraget resulterade bland annat i lanseringen av webbplatsen *Tystna inte*, en plattform som bland annat erbjuder information och vägledning till journalister, förtroendevalda, konstnärer och andra yrkesgrupper. Webbplatsen syftar till att stärka kunskapen om juridiska rättigheter, tillgängliga skyddsåtgärder samt möjligheter att få stöd och rådgivning.

Dessutom fick Linnéuniversitetet år 2017 i uppdrag att utveckla insatser för att förebygga och hantera hot och trakasserier inom ramen för universitetets fortbildningsprogram för journalister. En central aktör i detta arbete är Medieinstitutet Fojo, som är en del av Linnéuniversitetet och sedan länge arbetar med utbildning och kompetenshöjning inom journalistik och mediefrågor. Fojo har ett särskilt fokus på pressfrihet och journalisters säkerhet, både nationellt och internationellt. Genom sitt fortbildningsprogram erbjuder institutet praktiska verktyg och resurser som syftar till att hjälpa journalister att hantera hot och trakasserier, samtidigt som redaktioner och mediaorganisationer får stöd i att skapa tryggare arbetsmiljöer.

Utöver akademiska satsningar har även fackliga och branschspecifika initiativ tagits för att hantera hot och trakasserier mot journalister. *Journalistförbundet*, i samarbete med *Prevent* och medieföretagen inom Almega, lanserade våren 2019 utbildningen *Hantera hat och hot på redaktionen*. Utbildningen riktar sig främst till chefer och skyddsombud, men är utformad så att hela redaktionen kan använda materialet. Genom praktiska verktyg, filmer och övningar får deltagarna vägledning i hur

arbetsplatser kan identifiera risker, utveckla förebyggande strategier och hantera hotfulla situationer. Ett särskilt fokus ligger på att integrera hot och trakasserier i det systematiska arbetsmiljöarbetet, snarare än att se dem som enbart individuella problem. Genom att betona arbetsgivarens ansvar och redaktionens gemensamma beredskap syftar satsningen till att skapa en tryggare arbetsmiljö och säkerställa att journalister kan utföra sitt arbete utan rädsla för repressalier.

Utöver de insatser som riktar sig specifikt till journalister och redaktioner har Journalistförbundet också en aktiv roll i bredare demokratiseringsåtgärder. Förbundet är en del av *Kommittén för demokratins röstbärare*⁵, ett initiativ som samlar journalister, forskare och kulturskapare för att stärka det demokratiska samtalet och motverka hot och trakasserier. Inom ramen för detta initiativ har bland annat ett seminarium spelats in i samarbete med polisen, där utmaningar och strategier för att hantera hot mot journalister och andra yrkesgrupper diskuterades.

På en internationell nivå har Journalistförbundet också deltagit i European Federation of Journalists (EFJ)-projektet *Safety4Journalists*⁶, som syftar till att förbättra säkerheten för journalister i hela Europa. Som en del av projektet hölls en workshop i Stockholm där svenska och europeiska aktörer diskuterade erfarenheter och metoder för att stärka skyddet av journalister i en tid av ökade hot och trakasserier⁷.

Vid sidan av insatser riktade specifikt mot journalister finns även generella utbildningar som syftar till att stärka arbetsmiljöer och hantera oönskad påverkan i bredare bemärkelse. *Hantera Agera*⁸ erbjuder utbildningar och resurser för att hjälpa individer och organisationer att hantera och motverka hot, hat och trakasserier i arbetslivet och förtroendeuppdrag. Deras program bygger på forskning om konflikt- och krishantering, riskanalyser och mänskligt beteende, och fokuserar på att ge personalen praktiska verktyg för att hantera spända och påfrestande situationer. Utbildningarna riktar sig till hela personalgrupper och anpassas efter verksamhetens specifika behov. Syftet är att programmet ska ge både

5 UNESCO Sverige, "Kommittén Demokratins röstbärare har bildats," publicerad 22 mars: <https://unesco.se/kommitten-demokratins-rostbarare-har-bildats/>

6 Europeiska Journalistfederationen (EFJ), "Safety4Journalists," tillgänglig: <https://europeanjournalists.org/safety4journalists/>.

7 Svenska Journalistförbundet (SJF), "Lärdomar om säkerhet vid europeiskt möte," publicerad februari 2023, tillgänglig: <https://www.sjf.se/aktuellt/202302/lardomar-om-sakerhet-vid-europeiskt-mote>.

8 Hantera & Agera, "Hantera & Agera – Stöd och resurser för utsatta yrkesgrupper," se hemsida: <https://www.hantera-agera.se/>

medarbetare och ledning ökad trygghet och kompetens att bemöta och hantera obehagliga situationer i sin yrkesutövning.

Skärt straffrättsligt skydd för journalister

En av de mer framstående åtgärderna på området är den straffskärpning som regeringen genomförde 2023 med syfte att stärka skyddet för journalister och andra yrkesgrupper som verkar i det offentliga samtalet. Lagändringen innebär att brott som hot, trakasserier och våld, när de begås för att påverka journalisters yrkesutövning, ska bedömas som en försvårande omständighet vid straffmätning. På så sätt tydliggörs att angrepp på journalister inte bara är brott mot enskilda individer, utan också utgör en inskränkning av det fria ordet och demokratin.

Förändringen bygger på förslag från utredningen *En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner* (SOU 2022:22, 2022). Utredningen konstaterade att journalister löper en särskild risk att utsättas för hot, våld och trakasserier, ofta i syfte att tysta kritiska röster eller påverka mediernas rapportering. En central del av utredningens slutsatser var att rättsväsendet i större utsträckning behöver beakta den särskilda roll som journalister har i det offentliga samtalet.

Införandet av den nya straffskärpningsgrunden mottogs positivt av flera branschorganisationer, inklusive Journalistförbundet⁹ och Medieinstitutet Fojo¹⁰, som under lång tid efterfrågat en stärkt lagstiftning. Samtidigt har vissa aktörer pekat på behovet av att följa upp hur lagändringen tillämpas i praktiken och om den leder till en faktisk förbättring av journalisters skydd. En fortsatt dialog mellan rättsväsende, journalistorganisationer och regeringen har lyfts fram som avgörande för att säkerställa att lagändringen får önskad effekt¹¹.

I samband med straffskärpningen har även andra åtgärder vidtagits för att förbättra säkerheten för journalister. Bland annat har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att ta fram särskilt stödmaterial för utsatta journalister. Dessutom tilldelades Brottsofferjouren 2024 ett uppdrag att fungera som kontaktpunkt och stödinstant för hotade journalister – särskilt frilansjournalister – i syfte att erbjuda råd, stöd och vägledning. Även Medie

⁹ Journalistförbundet, Skarpt straffet för hot mot journalister, 2019. Tillgänglig på: <https://www.sjf.se/aktuellt/201909/skarp-straffet-hot-mot-journalister>

¹⁰ Medieinstitutet Fojo, Hat och hot mot journalister är ett hot mot demokratin, Tillgänglig på: <https://fojo.se/hat-och-hot-mot-journalister-ar-ett-hot-mot-demokratin/>

¹¹ Regeringskansliet, Stärkt skydd för journalister mot hot och hat, 2024. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/05/starkt-skydd-for-journalister-mot-hot-och-hat/>

myndigheten fick från 2024 ett utökat uppdrag att följa frågan om journalisters säkerhet i Sverige – där denna rapport utgör en del av det arbetet¹².

Straffrättsliga gråzoner vid hot och trakasserier mot journalister

Trots att straffskärpningen är ett steg i rätt riktning befinner sig påtryckningar mot journalister ofta i yttrandefrihetens gråzon, vilket även lyfts fram i internationell forskning. Denna problematik framgår också i en genomgång av åtta domar, som TU genomförde inför den kommande lagändringen, det vill säga innan straffskärpningen trädde i kraft.¹³

Genomgången belyser hur det svenska rättssystemet har bedömt och hanterat hot mot journalister. Domstolarna har ofta erkänt hotens allvar, men påföljderna har varierat avsevärt. I vissa fall har gärningspersoner dömts till fängelse eller skyddstillsyn, medan andra fall har resulterat i mildare straff, såsom dagsböter. Vidare visar genomgången att hoten inte enbart har utgjort individuella angrepp, utan i många fall har syftat till att påverka journalistiken i stort genom att skapa en tystnadskultur – en aspekt som återkommer i domarna. Samtidigt har vikten av att skydda journalister som en del av det demokratiska samhället framhållits, men rättsprocesserna har ofta präglats av långa handläggningstider och svårigheter att styrka hot i digitala miljöer.

Den nya straffskärpningsgrunden, som infördes efter TU:s genomgång, har dock lett till att vissa domar har börjat spegla en mer skärpt bedömning av hotens allvar och deras konsekvenser för pressfriheten. Exempelvis dömdes en man för grovt hemfridsbrott efter att ha uppsökt en journalists hem och hotat hen och hens familj¹⁴. Domstolen betonade att gärningen var en attack på pressfriheten och att syftet var att tysta journalistens rapportering. I ett annat uppmärksammat fall riktades hot mot en av SVT:s programchefer, där en gärningsman hotade flera journalister. Programchefen har efter rättsprocessen ifrågasatt rättsväsendets prioritering av dessa brott och pekat på de långa handläggningstiderna.^{15, 16}

¹² Regeringskansliet, Stärkt skydd för journalister mot hot och hat, 2024. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/05/starkt-skydd-for-journalister-mot-hot-och-hat/>

¹³ Sammanställningen har inte publicerats men har delats med författaren i samband med denna rapport.

¹⁴ Sökte upp journalist – åtalas för grovt hemfridsbrott, SVT Nyheter, 17 januari 2024, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/sokte-upp-journalist-atalas-for-grovt-hemfridsbrott>.

¹⁵ Man döms för hot mot flera journalister, Journalisten, 30 april 2024, <https://www.journalisten.se/nyheter/man-doms-for-hot-mot-flera-journalister/>.

¹⁶ "Friborg: 'Om detta är okej är allt okej,'" Journalisten, 28 oktober 2021, <https://www.journalisten.se/nyheter/friborg-om-detta-ar-okej-ar-allt-okej/>.

I samband med genomgången av domarna genomförde TU även intervjuer med en advokat och en före detta åklagare. Advokaten, som har företrätt flera journalister i rättsprocesser, framhöll, i linje med tidigare forskning, att hot i digitala miljöer ofta befinner sig i en juridisk gråzon, där gränsdragningen mellan brott och yttrandefrihet kan vara svår att fastställa. Hen påpekade dessutom att det råder osäkerhet kring hur straffskärpningsgrunden ska tillämpas i praktiken, och att fler prejudicerande domar sannolikt behövs för att skapa ett tydligare rättsläge.

Den före detta åklagaren påpekar att resursbrist inom rättsväsendet är en avgörande faktor, vilket påverkar hanteringen av hot mot journalister. Dessa brott prioriteras sällan, särskilt om de inte bedöms som akuta, och den långa tiden från anmälan till åtal leder till att många journalister tappar förtroendet för rättssystemet och avstår från att anmäla hot över huvud taget. Hen framhåller även att hanteringen av digitala bevis och bedömningen av systematiska trakasserier, snarare än enskilda händelser, utgör särskilda utmaningar.

Detta bekräftas i Björkenfeldts (2024) avhandling, som visar att journalister generellt har lågt förtroende för rättsväsendets hantering av olagliga former av näthat riktade mot dem. Avhandlingen pekar på en utbredd prioritering av en straffrättslig logik i dessa fall, vilket ofta missar stora delar av fenomenets omfattning och strukturella karaktär. Björkenfeldt argumenterar därför för att den straffrättsliga hanteringen måste kompletteras med andra insatser, exempelvis arbetsrättsliga perspektiv och förebyggande åtgärder, för att mer effektivt motverka hot och trakasserier mot journalister.

Båda experterna delar denna uppfattning och framhåller att den nya lagstiftningen är ett viktigt steg, men att fler åtgärder krävs. De betonar vikten av att arbetsgivare, fackliga organisationer och myndigheter arbetar mer proaktivt med skyddsåtgärder och att fler journalister uppmuntras att anmäla hot. Genom att kombinera rättsliga, arbetsmiljömässiga och fackliga insatser kan en mer rättssäker och långsiktig strategi utvecklas för att hantera dessa brott och skydda journalistikens oberoende.

Polisens roll i att skydda journalister

Polismyndigheten har i uppdrag att aktivt bekämpa brott som hotar grundläggande fri- och rättigheter samt den fria åsiktsbildningen. Även om det varken finns en specifik brottsrubricering eller något lagrum i

brottsbalken för *demokratibrott* eller *brott mot demokratin*, använder polisen begreppet *påverkansbrott mot demokratibärande funktioner* för att tydliggöra allvaret i angrepp mot förtroendevalda, journalister, konstnärer och andra yrkesutövare med bärande roller i det demokratiska samhället. Dessa brott definieras som handlingar som inskränker en persons grundlagsskyddade fri- och rättigheter och begränsar möjligheten att utöva sitt yrke.

I regleringsbrevet för 2018 ålades Polismyndigheten att redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att bekämpa brott som hotar den fria åsiktsbildningen. Detta krav återkom i regleringsbreven för 2020, 2021 och 2022, där myndigheten även fick uppdrag att utveckla och redovisa sitt arbete med att motverka hatbrott och andra brott som underminerar demokratiens grundvalar. Samtidigt har polisen ålagts att stärka samverkan med andra aktörer och säkerställa en effektiv uppföljning av de insatser som genomförs för att skydda yttrandefriheten och skapa ett tryggt samhällsklimat för opinionsbildare och demokratibärande funktioner.

För att stärka skyddet för journalister har Polismyndigheten intensifierat sitt arbete mot brott som hotar den fria åsiktsbildningen och demokratin. Enligt rapporten *Åtgärder för skydd av den fria åsiktsbildningen* (Polismyndigheten, 2019) har polisen etablerat särskilda utredningsgrupper för demokratibrott i de fyra största storstadsregionerna och inrättat ett nationellt nätverk för att samordna insatser. Myndigheten har också utvecklat rutiner för snabbare anmälningar, förstärkt samverkan med mediehus och genomfört utbildningsinsatser för att förbättra bemötandet av utsatta yrkesgrupper, däribland journalister.

I rapporten *Hatbrott och andra brott som hotar demokratin* (Polismyndigheten, 2022) betonas vikten av att demokratihotande brott utreds av specialiserade enheter med fördjupad kunskap. Polisen arbetar aktivt med att förbättra anmälningsprocessen och stärka återkopplingen till brottsoffer, då många journalister har uttryckt missnöje över bristande information om sina ärenden. Rapporten lyfter även fram skillnaden mellan den upplevda utsattheten och det faktiska antalet anmälningar, vilket tyder på ett betydande mörkertal. För att motverka detta utvecklar Polismyndigheten nya metoder för att identifiera påverkans- och hatbrott samt förstärker samverkan med andra myndigheter och organisationer.

Ett viktigt steg i detta arbete är samarbetet mellan Polismyndigheten och TU, som inleddes 2022 för att motverka hat och hot mot journalister och redaktioner. Genom kunskapsutbyte och riktade insatser på nationell, regional och lokal nivå har parterna arbetat för att minska journalisters utsatthet och stärka det brottsförebyggande arbetet. Insatserna omfattar bland annat att ge varandra en uppdaterad bild av tillgången på resurser och de kontaktvägar som gäller, samt att utveckla lokal samverkan och utbyte för att bättre kunna hantera hot och trakasserier. Målet är att skapa en långsiktig och effektiv samverkan för att stärka säkerheten för journalister och redaktioner på alla nivåer.

Samarbetet har fått positiv uppmärksamhet, bland annat i regeringens budgetproposition för 2025, där det lyfts fram som en viktig insats för att öka kunskapen om journalisters utsatthet och skapa en långsiktig samverkan mellan Polisen och nyhetsredaktioner. Hösten 2024 presenterades projektet vid ett möte på Europarådet i Strasbourg, där Polismyndigheten informerade medlemsländerna om arbetet¹⁷.

Även Säkerhetspolisen spelar en viktig roll i skyddet av det demokratiska systemet genom sitt arbete med författningsskydd. Det handlar om att motverka brottslighet som hotar själva samhällsordningen – en typ av hot som kan riktas mot en rad olika aktörer, såsom politiker på alla nivåer, myndighetsföreträdare, journalister, debattörer och utbildningsväsendet. Arbetet omfattar bland annat att identifiera och motverka systemhotande extremism, våldsbejakande grupper och andra aktörer som kan påverka eller underminera grundläggande demokratiska processer.

Också Myndigheten för psykologiskt försvar kan nämnas i detta sammanhang. Myndigheten har i uppdrag att stödja medieföretag när det gäller att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan i den utsträckning sådant stöd efterfrågas.

¹⁷ Tidningsutgivarna, "Polissamarbete för att stärka skyddet av journalister," TU: <https://tu.se/polissamarbete/>

Europeiskt perspektiv: EU:s åtgärder för journalisters säkerhet

EU:s ramverk för skydd av journalister

– Policy och riktlinjer

Mediefrihet, informationsfrihet och yttrandefrihet är grundläggande rättigheter som skyddas av både EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (artikel 11) och Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (artikel 10). I takt med att hot och påtryckningar mot journalister har ökat, har EU intensifierat sitt arbete för att stärka yrkesgruppens säkerhet och oberoende. Under de senaste åren har dessa angrepp dokumenterats i flera rapporter, bland annat i EU-kommissionens årliga rättsstatsrapporter (2020a, 2022, 2024a; 2021) och Media Pluralism Monitor¹⁸, vilka belyser riskerna för journalisters säkerhet och mediefrihet i Europa.

Ingen medlemsstat inom EU är helt förskonad från hot mot mediefriheten och mediepluralismen, även om omfattningen och allvaret varierar mellan länder. World Press Freedom Index (RSF, 2024) bekräftar denna negativa trend och visar att även etablerade demokratier i Europa upplever en försämrad situation, där journalister i allt högre grad utsätts för påtryckningar och inskränkningar i sin yrkesutövning.

Denna utveckling återspeglas i de ökade hoten och attackerna mot journalister, som sträcker sig från trakasserier och smutskastningskampanjer till fysiskt våld och i vissa fall mord. *Media Freedom Rapid Response* (MFRR)¹⁹ har dokumenterat en rad sådana incidenter, och *Liberties' Media Freedom Report* (2024) belyser ytterligare risker, inklusive våld mot journalister vid demonstrationer, offentliga angrepp från politiker, statlig övervakning och nya regeringsrestriktioner som inskränker mediernas tillgång till information. Samtidigt lyfter rapporten fram hur digitala plattformar blivit alltmer fientliga miljöer, där könsbaserat hat och trakasserier breder ut sig och utgör ett växande hot, särskilt för kvinnliga reportrar.

I de mest extrema fallen får dessa hot dödliga konsekvenser. Flera journalister har mördats i hämndattacker till följd av sin rapportering, medan andra har mist livet i korseld under väpnade konflikter. Många har också skadats eller dödats vid farliga uppdrag, exempelvis vid bevakning av

¹⁸ Se Media Pluralism Monitor hemsida: <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>

¹⁹ Media Freedom Rapid Response (MFRR), Media Freedom Rapid Response – Protecting Journalists Across Europe, <https://www.mfrr.eu/>

upplopp eller som en direkt följd av att de rapporterat om känsliga ämnen såsom politik, krig, brottslighet, korruption och mänskliga rättigheter (Europeiska parlamentet, 2022). Vissa journalistiska bevakningsområden är dessutom särskilt riskfyllda. En Unesco-studie från 2024 visar exempelvis att 70 procent av tillfrågade miljöjournalister har utsatts för våld eller hot kopplade till deras rapportering, vilket understryker hur rapportering om miljöförstöring och klimatrelaterade konflikter ofta utlöser repressalier och hot från både statliga och icke-statliga aktörer (Unesco, 2024).

Översikt av hot och trakasserier mot journalister inom EU

En sammanställning från Europaparlamentet (2022) bekräftar den gradvisa urholkningen av mediefriheten globalt och konstaterar att "strafffriheten är fortsatt oacceptabelt hög, där de flesta mord på journalister förblir olösta." För att motverka denna kultur av strafffrihet proklamerade FN:s generalförsamling i december 2013 den 2 november till Internationella dagen för att stoppa strafffrihet för brott mot journalister²⁰. Datumet valdes för att hedra minnet av de franska journalisterna Claude Verlon och Ghislaine Dupont, som mördades i Mali den 2 november 2013. Trots denna symboliska åtgärd kvarstår situationen som kritisk. En rapport från Free Press Unlimited (2022) visar att i åtta av tio fall förblir förövarna bakom mord på journalister ostraffade.

Parallellt med dessa allvarliga brister i rättssystemets hantering av brott mot journalister har sociala medier blivit en central plattform för hot och trakasserier, vilket ytterligare försvårar deras arbetsmiljö och begränsar deras möjligheter att verka fritt. En rapport från Europarådet (2024) om pressfrihet i Europa lyfter fram flera nationella initiativ som under de senaste åren har införts för att stärka journalisters skydd och säkerställa deras möjlighet att fullgöra sin demokratiska roll.

I Italien har inrikesministeriet sedan 2017 övervakat hot och våld mot journalister. Under 2023 registrerades 46 incidenter, inklusive verbala och fysiska angrepp. Sverige²¹ och Storbritannien²² har infört nationella handlingsplaner för att skydda yttrandefriheten och stärka journalisters

20 FN, International Day to End Impunity for Crimes Against Journalists, <https://www.un.org/en/observances/end-impunity-crimes-against-journalists>

21 Regeringen, Action Plan: Defending Free Speech, 2018. Tillgänglig på: <https://www.government.se/information-material/2018/05/action-plan-defending-free-speech/>

22 UK Government, National Action Plan for the Safety of Journalists, 2021. Tillgänglig på: <https://www.gov.uk/government/publications/national-action-plan-for-the-safety-of-journalists/national-action-plan-for-the-safety-of-journalists>

säkerhet. I Nederländerna infördes initiativet PersVeilig²³ för att bistå journalister som utsätts för fysiska och digitala hot samt juridiska trakasserier. I Irland inrättades Garda's Media Engagement Group²⁴ år 2022 efter en ökning av våldsamma incidenter mot journalister. Under 2023 registrerades 32 fall, varav sex ledde till brottsutredningar.

Utöver dessa nationella initiativ har även EU-nivån präglats av en ökande medvetenhet om journalisters utsatthet och behovet av stärkta skyddsåtgärder. Den 18 juli 2024 presenterade EU-kommissionens tillträdande ordförande Ursula von der Leyen sina politiska riktlinjer för perioden 2024–2029 inför Europaparlamentet (Europeiska kommissionen, 2024c). Von der Leyen betonade vikten av att skydda EU:s demokratier och gemensamma värderingar genom att säkerställa att unionen har de verktyg som krävs för att försvara mediefriheten. Som en reaktion på detta skickade Reportrar utan gränser (RSF)²⁵, Article 19²⁶ och 24 andra organisationer ett gemensamt brev till EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen. I brevet föreslog de att en vice ordförande inom kommissionen med särskilt ansvar för mediefrihet och skydd av journalister skulle utses. De framhöll även behovet av att stärka rätten till tillförlitlig information på digitala plattformar och att bekämpa desinformation.

Von der Leyen lyfte fram dessa frågor i sitt uppdragsbrev till Michael McGrath, kommissionärskandidat för demokrati, rättvisa och rättsstatens principer (Europeiska kommissionen, 2024b). Han ombads att säkerställa skyddet av mediefriheten, oberoende medier och journalister, samt att stärka rättsstatens principer genom nya initiativ, inklusive rättsliga åtgärder. I sitt skriftliga svar inför utfrågningen bekräftade McGrath att journalisters säkerhet och skydd kommer att vara en central prioritet under hans mandatperiod (Europeiska kommissionen, 2024d). Han betonade att EU-kommissionens årliga rättsstatsrapport fortsatt kommer att inkludera en granskning av skyddet och säkerheten för journalister. Han bekräftade också sin avsikt att noggrant övervaka hur medlemsstaterna implementerar både 2021 års rekommendation om journalisters säkerhet och 2022 års rekommendation om skydd mot ogrundade eller trakasserande rättsprocesser, så kallade SLAPP-stämningar.

23 PersVeilig – Samen voor een veilige pers, Tillgänglig på: <https://persveilig.nl/>

24 Ireland National Chapter – Freedom of Expression, Europarådet. Tillgänglig på: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/ireland-national-chapter>

25 Reportrar utan gränser (RSF), Letter to von der Leyen, 19 juli 2024. Tillgänglig på: <https://rsf.org/sites/default/files/medias/file/2024/07/2024.7.19%20Letter%20to%20von%20der%20Leyen.pdf>

26 ARTICLE 19, EU: New Commission Must Prioritise Media Freedom, 19 juli 2024. Tillgänglig på: <https://www.article19.org/resources/eu-new-commission-must-prioritise-media-freedom/>

Könsbaserat våld och digitala hot mot journalister i Europa

Kvinnor utgör en växande andel av arbetskraften inom journalistik i Väst-europa. Trots detta är kvinnliga journalister och mediearbetare oproportionerligt utsatta för hot och trakasserier, särskilt i digitala miljöer. En Unesco-rapport från 2021 visar att nätbaserat våld mot kvinnliga journalister syftar till att förminska, förödmjuka och skrämma dem till tystnad (Unesco, 2021). Det handlar om att ifrågasätta deras professionalitet, underminera granskande journalistik och minska allmänhetens förtroende för medier. Konsekvensen blir att både journalisterna själva och deras källor, kollegor och publik kan tveka att delta i offentlig debatt.

Flera studier har dokumenterat omfattningen av dessa trakasserier. En undersökning som Amnesty International genomförde 2018 i USA och Storbritannien visade att 7 procent av alla tweets som skickades till 778 kvinnliga journalister och politiker innehöll kränkande eller hotfullt innehåll. Kvinnor med minoritetsbakgrund var särskilt utsatta – de löpte 34 procent högre risk att drabbas av sexistiska och aggressiva budskap än kvinnor utan synlig minoritetstillhörighet. Medan manliga journalister oftare angrips utifrån innehållet i deras rapportering, riktas attacker mot kvinnliga journalister regelbundet mot deras person, utseende och könstillhörighet (Amnesty International, 2018).

En rapport av International Centre for Journalists (ICFJ) och Unesco (2022), baserad på en undersökning i 113 länder, visar att könsbaserat hat mot kvinnliga journalister förvärras ytterligare när det kombineras med andra former av diskriminering, såsom rasism, antisemitism eller homofobi. Kvinnliga journalister utsätts för förföljelse, sexistiskt innehåll, spridning av deras personliga uppgifter samt ifrågasättande och nedvärdering av deras yrkeskompetens. Studien visar att 73 procent av de kvinnliga respondenterna hade utsatts för nätbaserat våld kopplat till deras yrkesutövning, 25 procent hade mottagit fysiska hot eller dödshot och 18 procent hade blivit utsatta för hot om sexuellt våld.

Rapporten konstaterar att könsbaserat hat inte bara påverkar de utsatta individerna, utan även har en kylande effekt på den offentliga debatten och begränsar allmänhetens tillgång till viktiga röster och perspektiv. En liknande bild ges i en studie från International Women's Media Foundation och Troll-Busters.com, som visar att digitalt våld kan få långtgående konsekvenser för kvinnliga journalister (Muñoz & Fleeson, 2018). I stu-

dien resonerar man om att trakasserierna kan leda till att de undviker att bevaka vissa ämnen, avbryter sina undersökningar, tvingas flytta till ett annat land eller i värsta fall lämnar yrket helt.

Nationella och EU-koordinerade insatser för journalisters säkerhet

För att hantera den växande hotbilden mot journalister i Europa har flera plattformar och initiativ etablerats för att kartlägga, dokumentera och motverka hot, våld och trakasserier. En av de mest centrala plattformarna är Europarådets *Safety of Journalists Platform*²⁷, där partnerorganisationer kan rapportera allvarliga hot mot journalisters säkerhet och mediefriheten i Europa. Plattformen dokumenterar dessa hot och vidarebefordrar varningarna till nationella myndigheter, som uppmanas att redogöra för vilka åtgärder de vidtar. Dessutom övervakas utvecklingen och effekten av de åtgärder som genomförs. Förutom individuella varningar registrerar plattformen även systematiska hot, det vill säga de mest akuta och omfattande problemen som har en strukturell inverkan på mediefriheten och journalisters säkerhet.

Parallellt med detta har Europarådet lanserat den femåriga kampanjen *Journalists Matter*²⁸, som syftar till att stärka skyddet för journalister och motverka straffrihet för brott som begås mot dem. Sverige deltar i kampanjen via kulturdepartementet och Mediemyndigheten, som bidrar med nationella kontaktpunkter ("focal points") i ett europeiskt nätverk som arbetar för att bevaka och förbättra journalisters säkerhet.

Ett annat viktigt initiativ är *Mapping Media Freedom*²⁹, ett projekt finansierat av Europeiska kommissionen och tillgängligt för allmänheten sedan 2014. Projektet kartlägger hot mot mediefriheten och gör det möjligt för vem som helst att rapportera incidenter. Efter en expertgranskning publiceras rapporterna i ett nära realtidssystem, vilket gör det möjligt att identifiera mönster och trender i hotbilden. Plattformen har särskilt identifierat fem huvudsakliga problemområden:

²⁷ Council of Europe, Freedom of Expression Platform, se hemsida: <https://fom.coe.int/en/accueil>.

²⁸ Europarådet, Journalists Matter-kampanjen, se hemsida: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/safety-of-journalists-campaign>

²⁹ Mapping Media Freedom, Demonising the Media: Threats to Journalists in Europe, <https://www.mappingmediafreedom.org/demonising-media-threats-journalists-europe/>.

1. Användning av lagstiftning om nationell säkerhet och terrorism för att tysta journalister, där reportrar åtalas för att ha publicerat läckt information från regeringar.
2. Direkt eller indirekt politisk inblandning, där makthavare försöker påverka publicering av nyheter genom att begära ändringar, stoppa publiceringar eller ersätta journalister med mer regimtrogna personer.
3. Indirekta försök att underminera mediernas trovärdighet genom att ifrågasätta riktigheten i deras rapportering och deras yrkeskompetens.
4. Onlinehot och trakasserier samt fysiska angrepp vid protester, ibland utförda av polisstyrkor.
5. Bristande oberoende i statliga mediaorganisationer, där public service-media påverkas av politiska eller kommersiella intressen.

Utöver att kartlägga hot och inskränkningar mot mediefriheten har EU även vidtagit åtgärder för att reagera snabbt vid akuta hot. *Media Freedom Rapid Response* (MFRR)³⁰ är en plattform som skapats för att hantera omedelbara säkerhetsrisker för journalister. Plattformen fungerar som ett varningssystem och finansieras delvis av EU. Den drivs i samarbete med flera icke-statliga organisationer som arbetar för att försvara pressfriheten.

Incidenter som rapporteras till MFRR inkluderar inte bara fysiska angrepp, utan även hot, trakasserier, stöld av yrkesutrustning, skadegörelse, böter och gripanden av journalister. För att stärka och säkra denna mekanism har EU infört *European Media Freedom Act*³¹, som syftar till att formalisera MFRR:s arbete. Lagen innebär också att ett akutfondssystem skapas för att ge ekonomiskt och juridiskt stöd till granskande journalister och mediaorganisationer som drabbas av hot, rättsliga trakasserier och repressalier.

30 Media Freedom Rapid Response (MFRR), Media Freedom Rapid Response – Protecting Journalists Across Europe, <https://www.mfrreu/>

31 European Commission, European Media Freedom Act, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy/european-media-freedom-act_en.

Rättsliga och politiska åtgärder – Från rekommendationer till lagstiftning

I Europeiska kommissionens handlingsplan för europeisk demokrati (Europeiska kommissionen, 2020b) tillkännagav kommissionen att unionen skulle intensifiera sina insatser för att säkerställa mediefrihet och pluralism. Året därpå betonade Ursula von der Leyen i sitt State of the Union-tal journalisternas avgörande roll för transparens och tillgång till information och tillkännagav förslaget om en Media Freedom Act. Som en del av detta arbete lade kommissionen fram en rekommendation för att stärka skyddet och säkerheten för journalister (Europeiska kommissionen, 2021).

Rekommendationen syftade till att motverka straffrihet, skapa en trygg arbetsmiljö och värna journalistiskt oberoende. Den omfattade även riktade åtgärder för att stärka skyddet för kvinnliga journalister, öka medvetenheten om hot samt förbättra brottsbekämpande myndigheters hantering av nätbaserade attacker.

För att följa upp hur medlemsstaterna hade implementerat rekommendationen genomfördes en studie 2024 på uppdrag av kommissionen (Europeiska kommissionen m.fl., 2024). Resultaten visade på stora variationer mellan länderna – medan vissa hade infört särskilda skyddsstrukturer och styrningssystem, förlitade sig andra på spridda sektorspecifika initiativ utan en enhetlig strategi.

Endast två medlemsstater, Danmark och Litauen, hade etablerat övervakningssystem i enlighet med rekommendationen, och endast elva länder hade fungerande system för att övervaka hot mot journalister, vilket visar att insamlingen av tillförlitliga data fortfarande är en utmaning. Åtta medlemsstater hade infört mekanismer för att säkerställa effektiva och opartiska utredningar av brott mot journalister, medan endast fem delade informationer om utredningar och åtal med andra medlemsstater. Dessutom hade enbart åtta länder vidtagit särskilda sociala och ekonomiska åtgärder för att stödja journalister i riskzonen.

Skyddet mot nätbaserade hot och trakasserier var fortsatt bristfälligt – endast sju medlemsstater hade vidtagit specifika åtgärder för att hantera digitalt våld riktat mot journalister. För att stärka skyddet rekommenderade rapporten bland annat:

- Etablering av särskilda arbetsgrupper inom tillsynsmyndigheter med ansvar för digital brottsbekämpning och cybersäkerhet.
- Publicering av regelbundna rapporter om effektiviteten av nationella skyddsåtgärder.
- Stärkt samarbete mellan digitala plattformar och expertorganisationer inom området.

Trots att vissa rekommendationer hade genomförts i fler medlemsstater, exempelvis specialiserad utbildning för journalister samt tillgång till rättsligt och psykologiskt stöd, kvarstod betydande utmaningar. Detta lyftes särskilt av flera aktörer, däribland Europeiska Journalistfederationen (EFJ) och Free Press Unlimited³², som menade att genomförandet av rekommendationen varit begränsat. *Media Freedom Rapid Response* (MFRR) riktade också kritik mot den överlag positiva tonen i utvärderingen och ansåg att den inte speglade journalisters faktiska situation³³. European Centre for Press and Media Freedom underströk dessutom att genomförandet skett mycket ojämnt och att stora skillnader rådde mellan medlemsstaterna³⁴.

Ny lagstiftning för att stärka mediefriheten

För att stärka pressfriheten och skyddet för journalister har EU antagit två viktiga rättsakter under de senaste åren: Direktiv (EU) 2024/1069³⁵ om skydd mot ogrundade rättsprocesser, så kallade *Strategic Lawsuits Against Public Participation* (SLAPPs), samt Förordning (EU) 2024/1083³⁶, även känd som *European Media Freedom Act* (EMFA), som etablerar en gemensam ram för medietjänster på EU:s inre marknad.

32 Free Press Unlimited, European Commission Study on Journalist Safety Lacks Solutions While Security Deteriorates, <https://www.freepressunlimited.org/en/current/european-commission-study-journalist-safety-lacks-solutions-while-security-deteriorates>.

33 International Press Institute (IPI), European Commission Journalist Safety Recommendation Lacks Protection, <https://ipi.media/european-commission-journalist-safety-recommendation-protection/>.

34 European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF), Action Needed: The European Commission Safety of Journalists Recommendation, <https://www.ecpmf.eu/action-needed-the-european-commission-safety-of-journalists-recommendation/>.

35 European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF), Action Needed: The European Commission Safety of Journalists Recommendation, <https://www.ecpmf.eu/action-needed-the-european-commission-safety-of-journalists-recommendation/>.

36 Europaparlamentet och Europeiska unionens råd, Förordning (EU) 2024/1083 om upprättande av en gemensam ram för medietjänster på EU:s inre marknad (European Media Freedom Act), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32024R1083>.

SLAPP-direktivet

Strategiska rättsprocesser mot offentligt deltagande (SLAPP) används som ett verktyg för att trakassera och tysta journalister och aktivister genom missbruk av det juridiska systemet, ofta i form av förtalsmål. Dessa processer syftar sällan till att vinna i domstol, utan snarare till att belasta de svarande med omfattande ekonomiska och psykologiska påfrestningar genom långdragna rättsliga förfaranden. Denna taktik förstärks av en strukturell maktobalans, då de som initierar SLAPP-stämningar ofta besitter avsevärt större ekonomiska resurser än de journalister eller aktivister de riktar sig mot, vilket ytterligare begränsar möjligheterna till rättvis prövning.

För att motverka detta föreslog EU-kommissionen i april 2022 ett direktiv för att skydda journalister och opinionsbildare från strategiska stämningar i civilrättsliga mål med gränsöverskridande konsekvenser. Straffrättsliga frågor och skiljeförfaranden omfattas dock inte av direktivets tillämpningsområde. Parlamentet och rådet antog SLAPP-direktivet i april 2024, och medlemsstaterna har nu två år på sig att implementera det i nationell lagstiftning. Direktivet fastställer miniminivåer för skydd, men ger medlemsstaterna möjlighet att införa strängare bestämmelser för att ytterligare stärka skyddet mot SLAPP-stämningar. Direktivet innehåller även processuella skyddsmekanismer för att säkerställa att journalister och opinionsbildare kan försvara sig mot ogrundade rättsprocesser utan att riskera ekonomisk, professionell eller ryktmässig skada.

European Media Freedom Act

Utöver detta föreslog kommissionen 2022 *European Media Freedom Act* (EMFA) för att skapa en gemensam regleringsram för medietjänster i EU. Förhandlingarna mellan lagstiftarna avslutades i december 2023, och förordningen undertecknades i april 2024. Den nya lagstiftningen syftar till att stärka mediepluralism, transparens i medieäggande och journalistiskt oberoende. För att skydda redaktionellt oberoende förbjuds politiska, ekonomiska och kommersiella aktörer från att påverka redaktionella beslut. Journalister ska även kunna utföra sitt arbete utan att tvingas avslöja sina källor.

En av de mest kontroversiella aspekterna av lagen är förbudet mot användning av spionprogram mot journalister, med endast ett fåtal strikt reglerade undantag. Vid brottsutredningar måste sådana undantag vara

proportionerliga, baserade på nationell eller EU-lagstiftning och förenliga med EU:s stadga om grundläggande rättigheter. Detta innebär att myndigheter endast under specifika, juridiskt motiverade omständigheter kan använda övervakningsverktyg, vilket stärker skyddet för journalistisk integritet och källskydd.

Sammanfattning och avslutande reflektioner

Kunskapsöversikten ger en enhetlig bild av att hot, trakasserier och andra former av påhopp med syftet att undergräva journalisters säkerhet och yrkesutövning utgör en växande utmaning med potentiellt långsiktiga konsekvenser för den journalistiska friheten och det demokratiska samtalet. Problematiken har eskalerat och blivit en integrerad del av journalisters dagliga arbetsmiljö. Studier och rapporter belyser både de psykologiska och yrkesmässiga effekterna, där många journalister påverkas genom självcensur och minskad benägenhet att rapportera om ämnen som man upplever genererar starka reaktioner.

Dessa påtryckningar är ofta ideologiskt motiverade och syftar till att styra journalistikens innehåll och begränsa dess granskande funktion. Genom medvetna kampanjer för att misskreditera etablerade medier och journalister försöker vissa aktörer kontrollera det offentliga samtalet, underminera mediernas trovärdighet och skapa en kultur av rädsla och tystnad. Utsattheten är dock inte jämnt fördelad – kvinnliga journalister drabbas oftare av könsrelaterade hot, medan de som bevakar kontroversiella ämnen som migration, kriminalitet och politik löper särskilt hög risk. Påtryckningarna bör därför inte enbart förstås som individuella hot, utan som en del av en bredare samhällsutveckling där journalistikens oberoende och uppdrag aktivt ifrågasätts och begränsas.

Trots att både nationella och europeiska initiativ har införts för att stärka skyddet för journalister kvarstår betydande utmaningar i den praktiska tillämpningen och effektiviteten av dessa åtgärder. Straffskärpningar och rättsliga reformer är viktiga steg, men riskerar att bli verkningslösa om de inte åtföljs av en mer effektiv rättstillämpning och välfungerande stödstrukturer. Ett av de största problemen är bristen på enhetlig och konsekvent tillämpning av befintliga lagar. Flera rapporter visar att rättsväsendet ofta har svårt att hantera digitala hot, dels på grund av tekniska utmaningar kopplade till spårning av gärningspersoner, dels på grund av osäkerhet kring hur lagstiftningen ska tolkas i digitala sammanhang. Därtill finns en risk att dessa brott inte alltid tas på tillräckligt stort allvar av rättsvårdande myndigheter. Många fall av hot och trakasserier avskrivs i brist på tydliga bevis eller nedprioriteras av polis och åklagare, vilket skapar en känsla av strafffrihet och undergräver journalisters förtroende för rättssystemet.

Vidare är det tydligt att arbetsgivare och nyhetsorganisationer inte alltid tar sitt ansvar för att skydda sina anställda. Trots att många medieföretag

har infört riktlinjer för att hantera påtryckningar saknas ofta konkreta åtgärder för att erbjuda journalister tillräckligt stöd, särskilt för frilansare och oberoende journalister som står utan redaktionellt skyddsnät. Detta innebär att ansvaret för att hantera dessa utmaningar ofta läggs på den enskilda journalisten, vilket kan bidra till en kultur där självzensur och tystnad blir strategier för att undvika utsatthet. En bidragande faktor till denna brist på systematiska stödåtgärder är djupt rotade kulturella och normativa föreställningar om hur en journalist bör vara – tuff, motståndskraftig och oberörd av påtryckningar. Denna föreställning riskerar att osynliggöra behovet av psykosocialt stöd och skapa hinder för att implementera strukturerade insatser som tar hänsyn till de långtgående konsekvenserna av trakasserier och andra former av påverkan.

En ytterligare utmaning är att hot och trakasserier mot journalister ofta skiljer sig från traditionella former av arbetsrelaterat våld genom att de initieras av tredje part, snarare än av kollegor eller arbetsgivare, och i hög grad sker online snarare än i fysiska miljöer. Detta gör att påtryckningarna sällan kan hanteras genom de arbetsrättsliga mekanismer och skyddsåtgärder som vanligtvis används för att adressera trakasserier och våld på arbetsplatsen. I stället konfronteras journalister med gränslösa och svårhanterade påhopp där angriparna ofta är anonyma. Samtidigt gör denna externa hotbild att det arbetsrättsliga ansvaret blir mer otydligt. Arbetsgivare har begränsade möjligheter att direkt ingripa mot aktörer utanför den egna organisationen, vilket skapar en situation där hot och trakasserier riskerar att normaliseras som en "yrkesrisk" snarare än som en systematisk arbetsmiljöfråga som kräver strukturella insatser. För att hantera denna problematik krävs en mer systematisk integration av arbetsrättsliga skyddsmekanismer, där arbetsgivare har ett tydligare ansvar att motverka och hantera påtryckningar som påverkar journalisters yrkesutövning.

Mot denna bakgrund kan påtryckningar mot journalister förstås som ett fenomen som ofta befinner sig i skärningspunkten mellan straffrätt och arbetsrätt, vilket gör dem särskilt svåra att hantera. Forskningen visar att en stor del av de nätbaserade trakasserier som journalister utsätts för faller utanför den straffrättsliga lagstiftningens räckvidd. Straffrättsliga ramverk är i grunden utformade för att hantera tydliga brott där en individ orsakar direkt skada mot en annan, vilket gör dem illa anpassade för att bemöta mer diffusa och systematiska påtryckningar. Problemet handlar om att skydda grundläggande demokratiska värden från en destruktiv

instrumentalisering av yttrandefriheten, där målet är att skapa en avskräckande effekt som leder till att journalistisk granskning hämmas eller undviks.

Sammanfattningsvis är de rättsliga och policybaserade insatserna viktiga, men för att de ska få verklig effekt krävs en mer sammanhållen strategi där lagstiftning, rättstillämpning, arbetsgivaransvar och digitala plattformars roll integreras i en mer genomgripande reform. Frågan om journalisters säkerhet kan inte enbart behandlas som ett brottsbekämpningsproblem utan måste ses som en bredare demokratisk fråga där skyddet av det fria ordet är en förutsättning för en fungerande offentlighet och rättsstat.

Rekommendationer för framtida arbete

För att effektivt adressera hot och trakasserier mot journalister i Sverige krävs en kombination av rättsliga, arbetsrättsliga och policybaserade åtgärder. Baserat på kunskapsöversikten identifieras följande områden som särskilt viktiga för det fortsatta arbetet.

Förbättrad rättstillämpning och straffrättsliga insatser

Trots att lagstiftningen har skärpts och flera initiativ vidtagits för att stärka skyddet för journalister kvarstår betydande utmaningar i rättsväsendets praktiska hantering av hot och trakasserier. Den komplexa naturen hos digitala hot, i kombination med bristande teknisk kompetens och otydlig rättstillämpning, innebär att många fall fortfarande avskrivs eller inte utreds tillräckligt grundligt. För att säkerställa att dessa brott hanteras mer effektivt och att journalisters trygghet värnas i enlighet med deras demokratiska roll, kan följande åtgärder vara av särskild betydelse:

- a) **Tydligare riktlinjer och prioriteringar inom rättsväsendet:** Det behövs specifika och mer konsekvent tillämpade riktlinjer för hur anmälningar om hot och trakasserier mot journalister ska hanteras inom rättsväsendet. Särskild vikt bör läggas vid att erkänna och prioritera den systemhotande dimensionen av dessa brott
- b) **Kompetenshöjning inom polis och åklagarmyndighet:** Fortbildning om digitala hot och systematiska trakasserier behövs för att förbättra utredningar och lagföring.

- c) **Bättre statistik och uppföljning:** Systematisk insamling av data om hot mot journalister bör genomföras och göras tillgänglig för forskare och beslutsfattare.
- d) **Ökad specialisering och teknisk kompetens inom rättsväsendet:** Inom polis- och åklagarmyndigheter har särskilda enheter med expertis i digitala hot och påverkansbrott etablerats, men deras arbete behöver stärkas genom ökade resurser och förbättrad teknisk kompetens.
- e) **Stärkt dialog mellan polis och journalistbranschen:** Det finns en historiskt betingad skepsis inom journalistkåren mot att samarbeta med polis och rättsvårdande myndigheter, samtidigt som en motsvarande tveksamhet kan finnas inom poliskåren. För att effektivt hantera hot och trakasserier behöver dialogen mellan polis och medieaktörer stärkas och formaliseras, så att samarbetsformer kan utvecklas utan att kompromissa med journalistikens oberoende. Detta arbete har delvis redan inletts men bör breddas och vidareutvecklas för att skapa långsiktigt hållbara strukturer.

Stärkt arbetsgivaransvar och arbetsrättsliga insatser

Hot och trakasserier mot journalister sker ofta utanför den fysiska arbetsplatsen, men har ändå en direkt inverkan på deras arbetsmiljö, yrkesutövning och psykiska hälsa. Detta skapar en situation där det traditionella arbetsmiljöansvaret utmanas, då arbetsgivare saknar direkta möjligheter att ingripa mot hot från tredje part. För att möta dessa utmaningar bör arbetsgivare och branschorganisationer ta ett större ansvar genom att utveckla långsiktiga strategier och strukturerade skyddsmekanismer.

Följande åtgärder skulle bidra till ett mer effektivt och inkluderande skydd för journalister:

- a) **Tydliga skyddsstrukturer för redaktionellt arbete:** Medieföretag bör implementera riktlinjer och handlingsplaner som sträcker sig bortom enbart polisiär anmälan och i stället inkluderar ett bredare spektrum av skyddsåtgärder. Dessa bör omfatta hotbildsanalyser, riskhantering, tekniska säkerhetslösningar och psykosocialt stöd. Redaktionerna bör även ha en förutsägbar och systematiserad beredskap för att hantera trakasserier, där chefer och säkerhetsansvariga får utbildning i hur de kan stötta utsatta medarbetare.

- b) Bättre skydd för frilansare:** Frilansjournalister är ofta särskilt utsatta eftersom de saknar det redaktionella skyddsnät som fast anställda journalister har. För att minska denna sårbarhet behöver branschorganisationer, fackförbund och medieföretag utveckla kollektivt stöd, juridisk rådgivning och tekniska skyddsåtgärder för frilansare. Dessutom bör redaktioner ta ett större ansvar för frilansares säkerhet vid uppdrag där det finns en förhöjd hotbild.

Psykosocialt stöd som en central del av arbetsmiljöansvaret

Hot och trakasserier mot journalister leder inte bara till fysiska säkerhetsrisker utan har även långtgående psykologiska och emotionella konsekvenser. Trots detta är psykosocialt stöd fortfarande en underprioriterad aspekt av arbetsgivaransvaret inom mediebranschen. En bidragande orsak till detta är djupt rotade föreställningar om att journalister ska vara tuffa, orädda och opåverkade av yttre påtryckningar. Dessa normer kan bidra till att stödinsatser ses som sekundära eller onödiga, vilket i förlängningen riskerar att förstärka en kultur av tystnad och självcensur.

För att säkerställa ett långsiktigt och hållbart skydd för journalister behöver psykosociala stödinsatser integreras som en självklar del av arbetsmiljöarbetet. Detta kan ske genom:

- a) Tillgång till professionellt stöd och krishantering:** Journalister som utsätts för hot och trakasserier bör ha tillgång till psykologiskt stöd och krishantering, antingen via arbetsgivaren eller genom externa resurser. Arbetsgivare bör erbjuda tydliga rutiner för snabb och lättillgänglig hjälp, exempelvis genom samarbeten med företagshälsovård eller specialiserade psykologer med erfarenhet av yrkesrelaterad stress och hot.
- b) Förebyggande insatser och utbildning:** Utbildningar och samtal om psykosociala arbetsmiljöfrågor bör normaliseras inom journalistikaren. Detta inkluderar att skapa öppna forum för erfarenhetsutbyte, utbildningar om strategier för att hantera stress och påtryckningar samt interna stödstrukturer för kollegialt stöd.
- c) Tydliga riktlinjer och ansvarsfördelning:** Arbetsgivare bör utforma och implementera policyer för psykosocialt stöd vid hot och trakasserier. Detta inkluderar att tydligt definiera arbetsgivarens och chefers ansvar samt att säkerställa att alla anställda vet vart de kan vända sig vid behov av stöd.

Förändrade normer och ökad medvetenhet om påtryckningar mot journalister

Utöver rättsliga och arbetsrättsliga åtgärder är det avgörande att arbeta med de samhälleliga normer och attityder som möjliggör och legitimerar hot och trakasserier mot journalister. I dag är påtryckningar mot journalister ofta normaliserade i digitala miljöer och betraktas i vissa kretsar som en naturlig del av det offentliga samtalet. En förändring av dessa normer kräver en bredare strategi som inkluderar utbildning, medvetandegörande och stärkt förståelse för de mekanismer som driver på hat och hot i digitala ekosystem.

Följande insatser skulle kunna bidra till att minska toleransen för trakasserier och skapa ett mer motståndskraftigt offentligt samtal:

- a) **Ökad mediekunnighet och digital medvetenhet:** En central åtgärd är att stärka allmänhetens förståelse för journalistikens demokratiska roll och de utmaningar som journalister möter. Genom att sprida kunskap om hur digitala plattformar fungerar, inklusive hur algoritmer kan förstärka hatretorik och påverkanskampanjer, kan man motverka spridningen av desinformation och trakasserier. Insatser inom medie- och informationskunnighet (MIK) bör inkludera utbildningar, kampanjer och samverkan med skolor, organisationer och plattformar för att öka den digitala medvetenheten och stärka motståndskraften mot påtryckningar i det offentliga samtalet.
- b) **Främjande av ansvarsfullt digitalt beteende:** Plattformar och sociala medieföretag bör uppmuntras att ta ett större ansvar för att motverka hat och hot genom att markera gränser för acceptabelt beteende och samarbeta med faktagranskare och mediaorganisationer.
- c) **Engagemang från politiska och samhälleliga aktörer:** Förändringar i normer och attityder kräver att även politiker, myndigheter och civilsamhället engagerar sig i frågan. Offentliga personer har en viktig roll i att föregå med gott exempel genom att tydligt ta avstånd från hot och trakasserier och värna en respektfull debattkultur.

Avslutande reflektion

Denna rapport har, genom internationell forskning och nationell samt europeiskt grå litteratur, belyst de utmaningar som hot och trakasserier innebär, inte bara för de enskilda journalisterna utan också för mediernas möjligheter att verka utan påtryckningar. Problematiken är komplex och kräver insatser på flera nivåer – juridiska, organisatoriska och kulturella – där såväl rättsväsendet, arbetsgivare och digitala plattformar har en central roll.

Mediemyndighetens uppdrag att följa frågan om journalisters säkerhet i Sverige ger en viktig möjlighet att utveckla en mer sammanhållen strategi för att hantera dessa utmaningar. Samtidigt visar denna översikt att ingen enskild åtgärd kan lösa problemet i sig – det krävs ett långsiktigt och tvärsektoriellt arbete där samverkan mellan aktörer och en förståelse för hotens systemhotande karaktär står i centrum.

En central insikt i rapporten är att hot och trakasserier mot journalister inte kan reduceras till ett arbetsmiljöproblem eller en fråga om individuell säkerhet. Det är en strukturell utmaning som kräver en breddad syn på hur journalistikens villkor påverkas av digitala miljöer, rättsliga ramverk och den mediepolitiska utvecklingen i stort. Att skapa ett mer hållbart skydd för journalister handlar därmed inte enbart om att reagera på de hot som redan existerar, utan också om att aktivt förebygga framtida risker och stärka motståndskraften i journalistkåren och samhället i stort.

Mediemyndigheten kan spela en viktig roll i detta arbete genom att fortsätta utveckla kunskap, policy och samverkan samt medie- och informationskunnigheten i befolkningen. I slutändan handlar det inte bara om att skydda en yrkesgrupp utan om att värna en av demokratins mest fundamentala funktioner: rätten till en fri och oberoende press.

Referenser

- Adams, C. (2018). "They Go for Gender First": The nature and effect of sexist abuse of female technology journalists. *Journalism Practice*, 12(7), 850–869. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1350115>
- Amnesty International. (2018). *#ToxicTwitter: Violence and Abuse Against Women Online*. Amnesty International. <https://www.amnesty.org/en/documents/act30/8070/2018/en/>
- Antunovic, D. (2019). "We wouldn't say it to their faces": Online harassment, women sports journalists, and feminism. *Feminist Media Studies*, 19(3), 428–442. Scopus. <https://doi.org/10.1080/14680777.2018.1446454>
- Bhat, P. (2024). Coping with Hate: Exploring Indian Journalists' Responses to Online Harassment. *Journalism Practice*, 18(2), 337–355. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2250761>
- Bhat, P., & Chadha, K. (2022). The Mob, the State and Harassment of Journalists via Twitter in India. *Digital Journalism*, 11(10), 1788–1808. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2134164>
- Binns, A. (2017). Fair game? Journalists' experiences of online abuse. In *Journal of Applied Journalism & Media Studies* (Vol. 6, Nummer 2, s. 183–206). Intellect. https://doi.org/10.1386/ajms.6.2.183_1
- Björkenfeldt, O. (2023a). Addressing Online Harassment in Swedish Journalism: An Institutional Perspective on Management1. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 13(4), 89–110. Scopus. <https://doi.org/10.18291/njwls.141842>
- Björkenfeldt, O. (2023b). Swedish journalists' perceptions of legal protection against unlawful online harassment. *Frontiers in Sociology*, 8. Scopus. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1154495>
- Björkenfeldt, O. (2024). *Online Harassment Against Journalists: A Socio-Legal and Working-Life Study of the Challenges and Impacts in Swedish Journalism* [Doktorsavhandling, Lunds universitet]. <https://portal.research.lu.se/en/publications/online-harassment-against-journalists-a-socio-legal-and-working-l>
- Björkenfeldt, O., & Gustafsson, L. (2023). Impoliteness and morality as instruments of destructive informal social control in online harassment targeting Swedish journalists. *Language and Communication*, 93, 172–187. Scopus. <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2023.11.002>

Bladini, M. (2017). Hot och hat på nätet. *En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv*.

Blanco, E., Fernández-Torres, M.-J., & Cano-Galindo, J. (2022). Disinformation and hate speech toward female sports journalists. *Profesional de la información*, 31(6).

Brå, (Brottsförebyggande rådet). (2015). *Hot och våld. Om utsatthet i yrkesgrupper som är viktiga i det demokratiska samhället*. (No. 2015:12).

Brå, (Brottsförebyggande rådet). (2019). *Politikernas trygghetsundersökning 2019: Förtroendevaldas utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld under valåret 2018* (No. 2019:15). Brottsförebyggande rådet.

Carlson, C. R., & Witt, H. (2020). Online harassment of U.S. women journalists and its impact on press freedom. *First Monday*, 25(11). Scopus. <https://doi.org/10.5210/fm.v25i11.11071>

Celuch, M., Latikka, R., Oksa, R., & Oksanen, A. (2023). Online Harassment and Hate Among Media Professionals: Reactions to One's Own and Others' Victimization. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 10776990221148987. <https://doi.org/10.1177/10776990221148987>

Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Troger, F. (2020). 'You really have to have a thick skin': A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism*, 21(7), 877–895. Scopus. <https://doi.org/10.1177/1464884918768500>

Civil Rights Defenders. (2019). *När samhället tystnar* (s. 28).

Claesson, A. (2022). "I Really Wanted Them to Have My Back, but They Didn't"—Structural Barriers to Addressing Gendered Online Violence against Journalists. *Digital Journalism*, 11(10), 1809–1828. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2110509>

Davis Kempton, S., & Connolly-Ahern, C. (2022). "Who's Going to be a Creep Today?" Understanding the Social Media Experiences of Women Broadcast Journalists. *Social Media and Society*, 8(2). Scopus. <https://doi.org/10.1177/20563051221108410>

de Jong, B., & Kotišová, J. (2024). "The goal is to make you weaker": Mental well-being and risks among European cross-border investigative journalists. *Journalism*. Scopus. <https://doi.org/10.1177/14648849241272270>

- Demir, Y., & Ayhan, B. (2022). Being a Female Sports Journalist on Twitter: Online Harassment, Sexualization, and Hegemony. *International Journal of Sport Communication*, 15(3), 207–217. Scopus. <https://doi.org/10.1123/ijsc.2022-0044>
- Dodds, T., Geboers, M., & Boukes, M. (2024). “It Became No Man’s Land”: The Burden of Moderating Online Harassment in Newswork. *Journalism Practice*. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2024.2387664>
- Eberspacher, S. (2019). ‘Delete Your Account’ or Deal with It? How News Organizations Are Failing to Support Female Reporters against Online Harassment. *Geo. J. Gender & L.*, 21, 143.
- Ekman, M., & Widholm, A. (2022). Parasitic news: Adoption and adaption of journalistic conventions in hybrid political communication. *Journalism*, 14648849221136940. <https://doi.org/10.1177/14648849221136940>
- Europaparlamentet. (2022). Disinformation and propaganda: *Impact on the functioning of the rule of law in the EU and its Member States* (EXPO_BRI(2022)702562). [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI\(2022\)702562](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI(2022)702562)
- Europarådet. (2024). *Press Freedom in Europe: Time to Turn the Tide*. Europarådet. <https://edoc.coe.int/en/media/11799-press-freedom-in-europe-time-to-turn-the-tide.html>
- Europeiska kommissionen. (2020a). *2020 Rule of law report—The rule of law situation in the European Union*. European Commission. https://commission.europa.eu/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en
- Europeiska kommissionen. (2020b). *Action Plan for European Democracy*. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/en/ip_20_2250
- Europeiska kommissionen. (2021). *Commission Recommendation (EU) 2021/1534 of 16 September 2021 on ensuring the protection, safety and empowerment of journalists and other media professionals in the European Union* (No. C(2021) 6650). Europeiska kommissionen. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C\(2021\)6650&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C(2021)6650&from=EN)

Europeiska kommissionen. (2022). *2022 Rule of Law Report – The rule of law situation in the European Union*. European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2022-rule-law-report_en#:~:text=The%202022%20Rule%20of%20Law%20Report%2C%20including%20its%207%20country,related%20to%20checks%20and%20balances.

Europeiska kommissionen. (2024a). *2024 Rule of Law Report – The rule of law situation in the European Union*. European Commission. https://commission.europa.eu/publications/2024-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en

Europeiska kommissionen. (2024b). *Mission Letter – Michael McGrath*. Europeiska kommissionen. https://commission.europa.eu/document/download/907fd6b6-0474-47d7-99da-47007ca30d02_en?filename=-Mission%20letter%20-%20McGRATH.pdf

Europeiska kommissionen. (2024c). *Political Guidelines 2024–2029*. Europeiska kommissionen. https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf

Europeiska kommissionen. (2024d). *Written Questions and Answers by Commissioner-Designate Michael McGrath*. European Commission. https://hearings.elections.europa.eu/documents/mcgrath/mcgrath_writtenquestionsandanswers_en.pdf

Europeiska kommissionen Commission. (2021). *2021 Rule of Law Report – The rule of law situation in the European Union*. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3761

Europeiska kommissionen, Intellera Consulting., Open Evidence., & PwC. (2024). *Study on putting in practice by Member States of the recommendation on the protection, safety and empowerment of journalists: Final report*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/205635>

Europeiska parlamentet. (2022). *Press and Media Freedom in the World: Overview of key trends and challenges in 2021-2022* (EXPO | European Parliament Research Service). Europeiska unionens publikationsbyrå.

Farhall, K., Carson, A., Wright, S., Gibbons, A., & Lukamto, W. (2019). Political elites' use of fake news discourse across communications platforms. *International Journal of Communication*, 13. <https://apo.org.au/node/261786>

Fernquist, J., Kaati, L., Akrami, N., & Lindholm, O. (2019). *Ansiktet bakom hatet*.

Fernquist, J., Kaati, L., Asplund Cohen, K., Pollack Sarnecki, H., Pelzer, B., Akrami, N., & Lindberg, S. (2020). *Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper*. (No. FOI Memo 7429). Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

Free Press Unlimited. (2022). *Impunity Report 2022*. Free Press Unlimited. https://www.freepressunlimited.org/sites/default/files/documents/FPU_Impunity%20report_2022.pdf

Goyal, N., Park, L., & Vasserman, L. (2022). "You have to prove the threat is real": Understanding the needs of Female Journalists and Activists to Document and Report Online Harassment. *Proceedings of the 2022 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. <https://doi.org/10.1145/3491102.3517517>

Heckman, M., Chung, M., & Santos, J. (2022). "This isn't what the industry should look like anymore": US Student Journalists, Harassment and Professional Socialization. *Teaching Journalism & Mass Communication*, 12(2), 14–24.

Henrichsen, J. R., & Shelton, M. (2022). Expanding the Analytical Boundaries of Mob Censorship: How Technology and Infrastructure Enable Novel Threats to Journalists and Strategies for Mitigation. *Digital Journalism*, 11(10), 1848–1867. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2112520>

Hiltunen, I. (2022). External Interference in a Hybrid Media Environment. *Journalism Practice*, 16(10), 2106–2124. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1905539>

Hiltunen, I., & Suuronen, A. (2022). Differences based on individual-and organizational-level factors in experiences of external interference among Finnish journalists. *Journalism practice*, 16(4), 774–796. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1815558>

- Holton, A. E., Bélair-Gagnon, V., Bossio, D., & Molyneux, L. (2023). "Not Their Fault, but Their Problem": Organizational Responses to the Online Harassment of Journalists. *Journalism Practice*, 17(4), 859–874. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1946417>
- Hussain, S., Abbas, Q., & Sheikh, M. A. (2022). Media Freedom in a Populist Regime: Evidence From Pakistan. *International Journal of Communication*, 16, 3007–3026. Scopus.
- ICFJ, & Unesco. (2022). *The Chilling: A Global Study of Online Violence Against Women Journalists*. International Center for Journalists (ICFJ) och Unesco.
- Jontes, D., & Vehovar, V. (2024). From Criticism to Anger and Hate: The Vulgarisation of Digital Anti-Press Criticism on News Outlets' Facebook Pages. *Digital Journalism*. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2024.2397080>
- Kaati, L., & Olsson, F. (2018). *Hot och hat mot journalister*.
- Kantola, A., & Harju, A. A. (2023). Tackling the emotional toll together: How journalists address harassment with connective practices. *Journalism*, 24(3), 494–512. Scopus. <https://doi.org/10.1177/14648849211055293>
- Kim, C., & Shin, W. (2022). Harassment of Journalists and Its Aftermath: Anti-Press Violence, Psychological Suffering, and an Internal Chilling Effect. *Digital Journalism*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2034027>
- Koirala, S. (2020). Female Journalists' Experience of Online Harassment: A Case Study of Nepal. *Media and Communication; Vol 8, No 1 (2020): Rethinking Safety of Journalists*. <https://doi.org/10.17645/mac.v8i1.2541>
- Larsson, S. (2000). *Överleva deadline: Handbok för hotade journalister*. Svenska journalistförbundet.
- Lee, N. Y., & Park, A. (2024). How online harassment affects Korean journalists? The effects of online harassment on the journalists' psychological problems and their intention to leave the profession. *Journalism*, 25(4), 900–920. Scopus. <https://doi.org/10.1177/14648849231166511>
- Lewis, S. C., Zamith, R., & Coddington, M. (2020). Online Harassment and Its Implications for the Journalist–Audience Relationship. *Digital Journalism*, 8(8), 1047–1067. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1811743>

- Li, M., Hussain, S., Barkat, S., & Bostan, H. (2023). Online Harassment and Trolling of Political Journalists in Pakistan. *Journalism Practice*. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2259381>
- Liberties. (2024). *Media Freedom Report 2024*. https://dq4n3btxmr8c9.cloudfront.net/files/flccsm/Media_freedom_Report2024.pdf
- Lu, S., & Luqiu, L. R. (2023). When Will one Help? Understanding Audience Intervention in Online Harassment of Women Journalists. *Journalism Practice*. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2201582>
- Löfgren Nilsson, M. (2013). *J-panelen: Hotet och hatet mot journalister*. Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.
- Löfgren Nilsson, M. (2017). *Journalisternas trygghetsundersökning. Journalisters utsatthet under 2016* (No. Arbetsrapport nr 75). Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.
- Löfgren Nilsson, M., & Örnebring, H. (2016). Journalism Under Threat. *Journalism Practice*, 10(7), 880–890. cms.
- Malcorps, S., Libert, M., & Le Cam, F. (2022). A Matter of Organisational Silence: Media Managers Struggling to Make Sense of the Online Harassment of Journalists as a Collective Issue in Journalism. *Digital Journalism*, 11(10), 1868–1885. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2140301>
- Medieakademin. (2024). *Förtroendebarmetern 2024*. Medieakademin. https://medieakademin.se/wp-content/uploads/2024/03/Presentation_fortroendebarmetern_2024.pdf
- Miller, K. C. (2023). The “Price You Pay” and the “Badge of Honor”: Journalists, Gender, and Harassment. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 100(1), 193–213. <https://doi.org/10.1177/10776990221088761>
- Miller, K. C., & Lewis, S. C. (2022). Journalists, harassment, and emotional labor: The case of women in on-air roles at US local television stations. *Journalism*, 23(1), 79–97. Scopus. <https://doi.org/10.1177/1464884919899016>
- Miranda, J., Silveirinha, M. J., Sampaio-Dias, S., Dias, B., Garcez, B., & Noronha, M. (2023). “It Comes with the Job”: How Journalists Navigate Experiences and Perceptions of Gendered Online Harassment. *International Journal of Communication*, 17, 5128–5148. Scopus.

MSB, (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). (2016). *Mediebranschen 2016 – hot, risker och sårbarheter*.

Muñoz, E. L., & Fleeson, L. (2018). Attacks and Harassment: *The Impact on Female Journalists and Their Reporting* (EPRS | European Parliamentary Research Service). International Women's Media Foundation (IWMF). <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>

Myndigheten för kulturanalys. (2016). *Hotad kultur? En undersökning om hot, trakasserier och våld mot konstnärer och författare i Sverige* (No. 2016:3).

Obermaier, M., Hofbauer, M., & Reinemann, C. (2018). Journalists as targets of hate speech. How German journalists perceive the consequences for themselves and how they cope with it. *SCM Studies in Communication and Media*, 7(4), 499–524. <https://doi.org/10.5771/2192-4007-2018-4-499>

Oleskog Tryggvarson, P., & Andersson, U. (2022). Svenska folkets uppfattningar om nyhetsmediernas vänster-högerplacering [Perceptions of the news media's left-right placement among the Swedish population]. I U. Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand, & N. Theorin (Red.), *Du sköra nya värld [Our fragile, new world]* (s. 319–337). SOM Institute, University of Gothenburg.

Park, A., & Lee, N. Y. (2024). Digital Scarlet Letter on Journalists: Weaponized Harassment Against Journalists in South Korea. *Journalism Practice*, 18(2), 319–336. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2250758>

Polismyndigheten. (2019). *Åtgärder för skydd av den fria åsiktsbildningen: Redovisning av regeringsuppdrag*. Polismyndigheten.

Polismyndigheten. (2022). *Hatbrott och andra brott som hotar demokratin: Delredovisning 1*. Polismyndigheten.

Regeringskansliet. (2017). *Handlingsplan: Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer* (No. Ku 17:04.).

Riives, A., Murumaa-Mengel, M., & Ivask, S. (2021). Estonian male journalists' experiences with abusive online communication. *Sociální Studia/ Social Studies*, 18(2), 31–47.

RSF. (2024). *2024 World Press Freedom Index*. Reporters Without Borders (RSF). <https://rsf.org/en/2024-world-press-freedom-index-journalism-under-political-pressure>

Sammut, F., Bezzina, M., & Scerri, J. (2023). Under Attack in the Cyber Battlefield: A Scoping Review of Journalists' Experiences of Cyberharassment. *Journalism Practice*. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2294290>

Sampaio-Dias, S., Silveirinha, M. J., Garcez, B., Subtil, F., Miranda, J., & Cerqueira, C. (2024). "Journalists are Prepared for Critical Situations ... but We are Not Prepared for This": Empirical and Structural Dimensions of Gendered Online Harassment. *Journalism Practice*, 18(2), 301–318. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2250755>

Sarikakis, K., Kassa, B. E., Fenz, N., Goldschmitt, S., Kasser, J., & Nowotarski, L. (2023). "My haters and I ": Personal and political responses to hate speech against female journalists in Austria. *Feminist Media Studies*, 23(1), 67–82. <https://doi.org/10.1080/14680777.2021.1979068>

Scarmuzzino, G. (2020). Workplace violence. *Sociologisk Forskning*, 57(3/4), 249–270. JSTOR.

Siddiqua, A., Gong, J., & Aksar, I. A. (2023). Twitter trolling of Pakistani female journalists: A patriarchal society glance. *Media, Culture and Society*, 45(6), 1303–1314. Scopus. <https://doi.org/10.1177/01634437231168306>

Solis, J. A., & Sagarzazu, I. (2020). The Media Smells like Sulfur!!! Leaders and Verbal Attacks against the Fourth Estate in Unconsolidated Democracies. *Political Communication*, 37(1), 20–45. <https://doi.org/10.1080/10584609.2019.1660440>

SOU 2022:22. (2022). *En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner*. Regeringskansliet.

Stahel, L., & Schoen, C. (2020). Female journalists under attack? Explaining gender differences in reactions to audiences' attacks. *New Media & Society*, 22(10), 1849–1867. <https://doi.org/10.1177/1461444819885333>

Strömbäck, J., Boomgaarden, H., Broda, E., Damstra, A., Lindgren, E., Tsifti, Y., & Vliegenthart, R. (2022). From low-choice to high-choice media environments: Implications for knowledge resistance. I *Knowledge resistance in high-choice information environments* (s. 49–68). Routledge.

Strömbäck, J., & Johansson, B. (2017). Sjunkande förtroende för svenska medier? En analys av hur medborgarnas medieförtroende och betydelsen av partisympati har förändrats mellan 2014 och 2016 [Declining trust in the Swedish media? An analysis of how people's trust in the media and the importance of party affiliation changed between 2014 and 2016]. I L. Trudeson (Red.), *Misstro mot medier [Media distrust]* (s. 85–99). Institutet för mediestudier.

Tandoc, E. C., Sagun, K. K., & Alvarez, K. P. (2023). The Digitization of Harassment: Women Journalists' Experiences with Online Harassment in the Philippines. *Journalism Practice*, 17(6), 1198–1213. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1981774>

Tidningsutgivarna. (2016). *Hot, våld och trakasserier mot medier*.

Tsfati, Y., Strömbäck, J., Lindgren, E., Damstra, A., Boomgaarden, H. G., & Vliegenthart, R. (2022). Going Beyond General Media Trust: An Analysis of Topical Media Trust, its Antecedents and Effects on Issue (Mis)perceptions. *International Journal of Public Opinion Research*, 34(2), edac010. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edac010>

Unesco. (2021). *The Chilling: Global trends in online violence against women journalists* (Unesco Reports). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377223>

Unesco. (2024). *Press freedom in turbulent times: Risks and opportunities of generative AI for journalism*. Unesco. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389501>

Utgivarna. (2016). *Hot och hat – Så påverkas medierna* (No. Rapport 2016:1).

Uwalaka, T., & Amadi, A. F. (2023). "When One Finger Picks Oil, It Reaches Others": An Examination of Nigerian Journalists' Perspective on Motivations for Online Harassment. *African Journalism Studies*, 44(4), 289–309. Scopus. <https://doi.org/10.1080/23743670.2024.2349097>

Waisbord, S. (2020). Mob Censorship: Online Harassment of US Journalists in Times of Digital Hate and Populism. *Digital Journalism*, 8(8), 1030–1046. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1818111>

- Waisbord, S. (2022). Can Journalists Be Safe in a Violent World? *Journalism Practice*, 16(9), 1948–1954. Scopus. <https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2098524>
- Waisbord, S., & Amado, A. (2017). Populist communication by digital means: Presidential Twitter in Latin America. *Information, Communication & Society*, 20(9), 1330–1346. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1328521>
- Walulya, G., & Selnes, F. N. (2023). “I thought You Are Beautiful”: Uganda Women Journalists’ Tales of Mob Violence on Social Media. *Digital Journalism*, 11(10), 1962–1981. Scopus. <https://doi.org/10.1080/21670811.2023.2170899>
- Westlund, O. (2021). Advancing research into dark participation. *Media and Communication*, 9(1), 209–214. Scopus. <https://doi.org/10.17645/mac.v9i1.1770>
- Wilhelm, C., Joeckel, S., & Dogruel, L. (2024). A women’s issue? The role of backlash and issue ownership in users’ engagement with articles about gender equality. *Feminist Media Studies*, 24(3), 575–592. Scopus. <https://doi.org/10.1080/14680777.2023.2203874>

Mediemyndigheten

Tel: 08-580 070 00
www.mediemyndigheten.se